

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ**

Факультет менеджменту
Кафедра менеджменту та маркетингу

ФІНАНСОВИЙ МЕНЕДЖМЕНТ

Методичні рекомендації

для проведення практичних робіт для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти освітньо-професійної програми «Фінанси, банківська справа та страхування» спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок» денної та заочної форм навчання

**МИКОЛАЇВ
2023**

УДК 005.915
Ф54

Друкується за рішенням науково-методичної комісії факультету менеджменту Миколаївського національного аграрного університету від 01 серпня 2023 р., протокол № 1.

Укладачі:

- А. Полторак д-р екон. наук, доцент, завідувач кафедри менеджменту та маркетингу, Миколаївський національний аграрний університет, м. Миколаїв
- В. Стамат канд. екон. наук, доцент, доцент кафедри менеджменту та маркетингу, Миколаївський національний аграрний університет, м. Миколаїв

Рецензенти:

- Т. Олійник канд. екон. наук, доцент кафедри економіки підприємств, Миколаївський національний аграрний університет, м. Миколаїв
- О. Пилипенко голова Шевченківської сільської ради Миколаївського району Миколаївської області

ЗМІСТ

ВСТУП	4
Місце дисципліни у структурі навчальних дисциплін	7
Структурно-логічна схема вивчення дисципліни «Фінансовий менеджмент»	8
Плани практичних занять з навчальної дисципліни	9
Завдання для проведення практичних робіт за темою 1	9
Завдання для проведення практичних робіт за темою 2	11
Завдання для проведення практичних робіт за темою 3	14
Завдання для проведення практичних робіт за темою 4	20
Завдання для проведення практичних робіт за темою 5	23
Завдання для проведення практичних робіт за темою 6	27
Завдання для проведення практичних робіт за темою 7	32
Завдання для проведення практичних робіт за темою 8	35
Завдання для проведення практичних робіт за темою 9	38
Завдання для проведення практичних робіт за темою 10	41
Завдання для проведення практичних робіт за темою 11	44
Завдання для проведення практичних робіт за темою 12	47
Питання для поточного та підсумкового контролю знань здобувачів початкового рівня (короткий цикл) вищої освіти	53
Форма підсумкового контролю, критерії оцінювання результатів навчання та рейтингова оцінка знань здобувачів початкового рівня (короткий цикл) вищої освіти з дисципліни ..	60
Перелік рекомендованих літературних джерел та законодавчо-нормативних актів	64

ВСТУП

Фінансовий менеджмент – це процес управління формуванням, розподілом і використанням фінансових ресурсів суб'єкта господарювання та оптимізації обігу його грошових коштів.

Метою вивчення дисципліни є досконале опанування майбутніми фахівцями науково-методичних знань та аналітико-розрахункових і управлінських навичок в сфері сутності та основних принципів фінансового менеджменту.

Ця дисципліна висвітлює фундаментальні питання теорії фінансового менеджменту, теоретичні знання та практичні навички із застосування організаційних та методичних прийомів фінансового менеджменту, практичні навички у сфері здійснення фінансового менеджменту на підприємстві, опанування яких дозволяє сформуванню визначеної системи компетентностей та досягти програмних результатів навчання з дисципліни.

До системи *компетентностей* належать:

Мета дисципліни: досконале опанування майбутніми фахівцями науково-методичних знань та аналітико-розрахункових і управлінських навичок в сфері сутності та основних принципів фінансового менеджменту.

Завдання дисципліни: надання здобувачам вищої освіти знань з теорії фінансового менеджменту, теоретичних знань та практичних навичок із застосування організаційних та методичних прийомів фінансового менеджменту, практичних навичок у сфері здійснення фінансового менеджменту на підприємстві.

Предмет дисципліни: сукупність теоретичних, методичних і практичних аспектів фінансового менеджменту, особливості здійснення фінансового менеджменту на підприємстві.

Об'єктом дисципліни є система фінансово-економічних правовідносин, що виникають в процесі здійснення фінансового менеджменту на підприємстві.

Інтегральна компетентність:

Здатність розв'язувати складні завдання і проблеми у професійній діяльності або у процесі навчання у сфері фінансів, банківської справи та страхування, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій та характеризується невизначеністю умов і вимог.

Загальні компетентності:

ЗК 1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК 3. Здатність проведення досліджень на відповідному рівні.

ЗК 4. Здатність виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

ЗК 6. Навички міжособистісної взаємодії.

ЗК 9. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).

Спеціальні (фахові) компетентності:

ФК1. Здатність використовувати фундаментальні закономірності розвитку фінансів, банківської справи та страхування у поєднанні з дослідницькими і управлінськими інструментами для здійснення професійної та наукової діяльності.

ФК2. Здатність використовувати теоретичний та методичний інструментарій для діагностики і моделювання фінансової діяльності суб'єктів господарювання.

ФК3. Здатність застосовувати управлінські навички у сфері фінансів, банківської справи та страхування.

ФК4. Здатність оцінювати дієвість наукового, аналітичного і методичного інструментарію для обґрунтування управлінських рішень у сфері фінансів, банківської справи та страхування.

ФК7. Здатність до пошуку, використання та інтерпретації інформації, необхідної для вирішення професійних і наукових завдань у сфері фінансів, банківської справи та страхування.

ФК8. Здатність застосовувати інноваційні підходи в сфері фінансів, банківської справи та страхування.

Програмні результати навчання:

ПРН 1. Використовувати фундаментальні закономірності розвитку фінансів, банківської справи та страхування у поєднанні з дослідницькими та управлінськими інструментами для здійснення професійної та наукової діяльності.

ПРН 2. Знати на рівні новітніх досягнень основні концепції і методології наукового пізнання у сфері фінансів, банківської справи та страхування.

ПРН 3. Здійснювати адаптацію та модифікацію існуючих наукових підходів і методів до конкретних ситуацій професійної діяльності.

ПРН 4. Відшукувати, обробляти, систематизувати та аналізувати інформацію, необхідну для вирішення професійних та наукових завдань у сфері фінансів, банківської справи та страхування.

ПРН 6. Доступно і аргументовано представляти результати досліджень усно і письмово, брати участь у фахових дискусіях.

ПРН 7. Вирішувати етичні дилеми з опорою на норми закону, етичні принципи та загальнолюдські цінності.

ПРН 8. Вміти застосовувати інноваційні підходи у сфері фінансів, банківської справи та страхування та управляти ними.

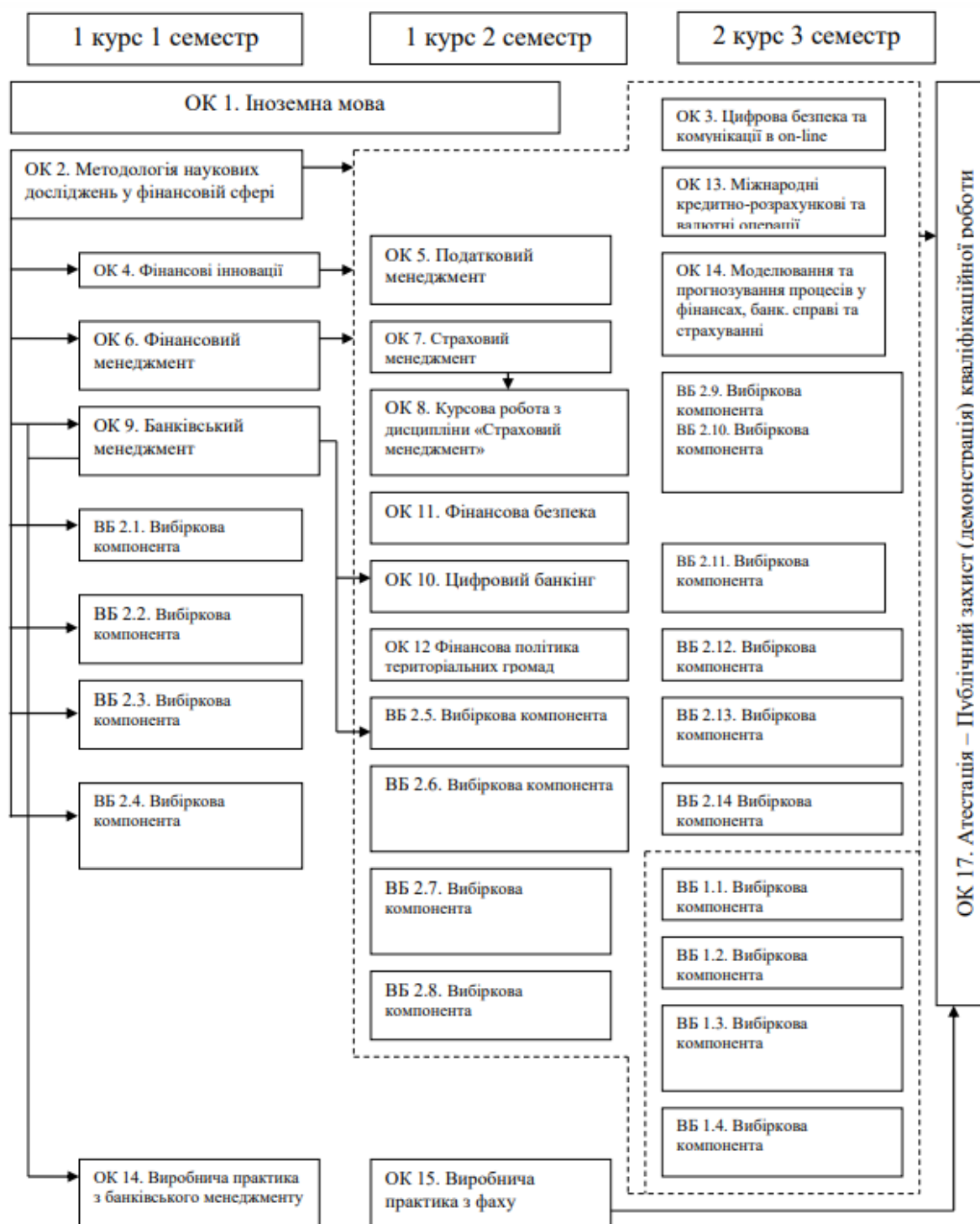
ПРН 9. Застосовувати управлінські навички у сфері фінансів, банківської справи та страхування.

ПРН 10. Здійснювати діагностику і моделювання фінансової діяльності суб'єктів господарювання.

ПРН 11. Застосовувати поглиблені знання у сфері фінансового, банківського та страхового менеджменту для прийняття рішень.

ПРН 12. Обґрунтовувати вибір варіантів управлінських рішень у сфері фінансів, банківської справи та страхування та оцінювати їх ефективність з урахуванням цілей, наявних обмежень, законодавчих та етичних аспектів.

Місце дисципліни у структурі навчальних дисциплін

СТРУКТУРНО-ЛОГІЧНА СХЕМА ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ «ФІНАНСОВИЙ МЕНЕДЖМЕНТ»

Змістовий модуль		Теми		Обсяги годин			
№	назва	№	назва	ЛЗ	ПР	СР	Разом
1	Теоретичні засади фінансового менеджменту	1	Концептуальні основи фінансового менеджменту	2	2	6	10
		2	Формування та ефективне функціонування системи фінансового менеджменту	4	2	4	10
		3	Сутність та ключові аспекти управління грошовими потоками підприємства	2	4	4	10
		4	Вартість грошей у часі: особливості застосування у фінансових розрахунках	2	4	4	10
		5	Управління активами підприємства	2	2	6	10
		6	Управління прибутком підприємства	2	2	6	10
Всього за змістовий модуль				14	16	30	60
2	Стратегія і тактика управління капіталом підприємства, інвестиційною діяльністю, фінансовими ризиками, планування, фінансовий аналіз та антикризове управління у фінансовому менеджменті	7	Управління капіталом підприємства та оптимізація його структури	2	2	6	10
		8	Управління інвестиційною діяльністю підприємства	2	2	6	10
		9	Управління фінансовими ризиками підприємств	4	2	4	10
		10	Фінансове прогнозування та планування в системі фінансового менеджменту	2	4	4	10
		11	Аналіз фінансового стану підприємства в системі фінансового менеджменту	4	2	4	10
		12	Антикризове фінансове управління підприємством	2	2	6	10
Всього за змістовий модуль				16	14	30	60
Всього годин по навчальній дисципліні				30	30	60	120

ПЛАН ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Практичні завдання з курсу «Фінансовий менеджмент» виконуються здобувачами другого (магістерського) рівня вищої освіти протягом семестру згідно з програмою курсу з метою закріплення теоретичних знань. Викладачем, який веде практичні заняття, здійснюється поточний контроль виконання практичних завдань шляхом перевірки наявності виконаних завдань та індивідуальної співбесіди зі здобувачем вищої освіти за кожним завданням. Кожне завдання оцінюється окремо відповідно до встановлених критеріїв оцінки.

Виконання практичних завдань має творчий характер. Попередньо здобувач вищої освіти повинен вивчити відповідні теми за рекомендованою літературою, список якої наведено у кінці робочої програми. З незрозумілих питань курсу здобувач початкового рівня (короткий цикл) вищої освіти може одержати консультацію викладача дисципліни у відповідні дні за графіком, установленим кафедрою.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФІНАНСОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ

ПЛАН ПЗ 1 Тема 1: «Концептуальні основи фінансового менеджменту»

Питання для обговорення:

1. Становлення фінансового менеджменту як науки.
2. Сутність фінансового менеджменту.
3. Об'єкт і суб'єкт фінансового менеджменту.
4. Мета, задачі та функції фінансового менеджменту.
5. Механізм реалізації фінансового менеджменту.

Задачі:

Задача 1. Підприємство виготовляє продукцію, при цьому запас напівфабрикатів за останні роки був такий: 2021 р. – 400 тис. од., 2022 р. – 300 тис. од. Незавершене виробництво: 2021 р. – 50 тис. од., 2022 р. – 100 тис. од. Готова продукція відповідно становила 350 тис. од. і 200 тис. од. оцінити тенденцію розвитку виробництва та якість управління фірмою.

Задача 2. Річний оборот продажу фірми – 1480 тис. грн, вартість реалізованих товарів – 1170 тис. грн. Який стан фірми щодо фірм-конкурентів, коли показник валової прибутковості продажу у даній галузі становить 24,5 % ?

Задача 3. Фірма «Обрій» випускає товари. Виробничі витрати – 120 грн/шт. Змінні витрати – 14 грн/ шт. Середні постійні витрати – 8 грн/шт. На сьогодні фірма випускає 10 тис. одиниць товарів за ціною 200 грн/шт. щорічно. Надійшла пропозиція про закупівлю 1000 одиниць товарів за ціною 140 грн/шт. Чи слід приймати дану пропозицію?

Тестові завдання

1. Матеріальна основа фінансового менеджменту – це ...
 - a) фінансові ресурси;
 - b) фінансові потреби;
 - c) обертання обігових коштів;
 - d) реальний грошовий обіг;
 - e) фінансова діяльність підприємства.
2. Фінансовий менеджмент спрямований на управління ...
 - a) фінансовими ресурсами;
 - b) фінансовими відносинами;
 - c) фінансовими ресурсами і відносинами;
 - d) усіма ресурсами підприємства.
3. Фінансовий менеджмент виконує комплекс таких функцій:
 - a) відтворна, розподільча, координуюча;
 - b) відтворна, розподільча, контрольна;
 - c) відтворна, регулююча, контрольна.
4. Продовжить речення: «До принципів організації фінансового менеджменту належать»:
 - a) планування;
 - b) прогнозування;
 - c) регулювання;
 - d) координація.
5. Оберіть найточніше визначення з головних принципів фінансового менеджменту:
 - a) фінансова стратегія;
 - b) прогнозування інноваційних варіантів розвитку;

- c) контроль за виконанням прийнятих рішень;
 - d) стратегічне управління;
 - e) пошук нових варіантів фінансування.
6. Матеріальна основа фінансового менеджменту – це:
- a) реальний грошовий обіг;
 - b) основні активи;
 - c) запаси.
7. Фінансове завдання – це:
- a) вибір фінансових методів і важелів;
 - b) ефективне використання фінансових ресурсів;
 - c) вибір джерел фінансування;
 - d) визначення цілей використання капіталу.
8. Фінансові важелі – це:
- a) позички;
 - b) прибуток;
 - c) преференція;
 - d) дивіденди;
 - e) інформація.
9. Об'єктом управління у фінансовому менеджменті є:
- a) персонал;
 - b) фінансові ресурси;
 - c) організація фінансової роботи;
 - d) організація збуту продукції;
 - e) упровадження нових технологій.
10. Коли пропозиція товарів перевищує їх попит, створюється..
- a) дефіцит товару;
 - b) надлишок товару.

ПЛАН ПЗ 2 Тема 2: «Формування та ефективне функціонування системи фінансового менеджменту»

Питання для обговорення:

1. Підприємство як підсистема національного господарства.
2. Цілі та задачі управління фінансами підприємства.
3. Організаційне забезпечення системи управління фінансами.
4. Інформаційне забезпечення процесу управління фінансами.
5. Поняття фінансової звітності та її значення у ринковій економіці.

Задачі:

Задача 1. На скільки років має бути вкладений капітал у сумі 60 тис. грн при 20% річних (прості відсотки), щоб первісна сума зросла на 35 тис. грн?

Задача 2. Визначити нарощену суму, яку одержить вкладник, вклавши 7 тис. грн під 12% річних, через 6 місяців.

Задача 3. Внесок у сумі 3,5 тис. грн прийнятий 1 березня під 16% річних. Яку суму одержить вкладник 16 вересня того ж року?

Задача 4. Фірма уклала угоду з банком про надання позички в 200 тис. грн терміном на 2 роки за таких умов: за перший рік плата за позичку становить 20% річних за простою ставкою, а в кожному наступному півріччі позичковий відсоток зростає на 5%. Розрахувати нарощену суму боргу на кінець 2-го року.

Задача 5. Яку суму варто вкласти в банк, щоб через 2 роки нарощена сума склала 5 тис. грн за умови, що ставка складних відсотків 9%. Нарахування відсотків здійснюється: а) кожне півріччя; б) щокварталу.

Тестові завдання

- Ієрархічна будова центрів управління підприємством передбачає ...
 - їх розподіл за видами діяльності;
 - виділення різних рівнів управління;
 - їх розподіл за функціями управління;
 - розподіл усіх структурних одиниць на відокремлені центри відповідальності.
- Функціональна будова центрів управління підприємством ґрунтується на ...
 - їх розподіл за видами діяльності;
 - виділення різних рівнів управління;
 - їх розподіл за функціями управління;
 - розподіл усіх структурних одиниць на відокремлені центри відповідальності.
- До складу спеціалізованих фінансових служб підприємства, як правило, входить...

- a) відділ маркетингу;
 - b) планово-економічний відділ;
 - c) бухгалтерія;
 - d) відділ матеріально-технічного постачання;
 - e) відділ кадрів;
 - f) служба контролінгу.
4. Доповніть відповідь: «Центр відповідальності – це структурний підрозділ підприємства...»
- a) який здійснює виробництво продукції, що забезпечує переважну частку доходу від реалізації;
 - b) керівник якого самостійно приймає управлінські рішення у межах своєї компетенції;
 - c) що оперативно управляється безпосередньо директором підприємства;
 - d) який повністю контролює окремі аспекти фінансової діяльності підприємства;
 - e) керівник якого виконує рішення дирекції підприємства і доводить їх до безпосередніх виконавців.
5. Вкажіть центри відповідальності підприємства (за Дж. Хіггінсом):
- a) центр виробництва;
 - b) центр прибутку;
 - c) центр матеріального постачання;
 - d) центр збуту;
 - e) центр доходу.
6. До складу зовнішніх користувачів фінансової інформації про підприємство належать:
- a) власники підприємства (акціонери);
 - b) аудиторські фірми;
 - c) податкові органи;
 - d) фінансові менеджери всіх рівнів;
 - e) потенційні інвестори;
 - f) персонал підприємства.
7. До складу внутрішніх користувачів фінансової інформації про підприємство належать:
- a) аудиторські фірми;
 - b) власники підприємства (акціонери);
 - c) зовнішні консультанти і експерти;
 - d) фінансові менеджери всіх рівнів;

- e) кредитори підприємства;
 - f) персонал підприємства;
 - g) постачальники.
8. До складу показників макроекономічного розвитку належать:
- a) сума власного капіталу підприємства;
 - b) грошові доходи населення;
 - c) обсяг виробленої продукції;
 - d) вартість активів підприємства;
 - e) облікова ставка центрального банку;
 - f) темпи зростання ВВП.
9. До складу показників галузевого розвитку належать:
- a) індекс інфляції;
 - b) ставка оподаткування прибутку від основної діяльності;
 - c) обсяг грошової емісії;
 - d) вартість активів підприємства;
 - e) облікова ставка центрального банку;
 - f) індекс цін на продукцію галузі.
10. Вкажіть джерела інформації, які переважно використовуються внутрішніми користувачами фінансової інформації про підприємство:
- a) обов'язкова фінансова (бухгалтерська) звітність;
 - b) статистична звітність;
 - c) управлінська звітність;
 - d) податкова звітність;
 - e) висновки зовнішніх аудиторів.

ПЛАН ПЗ 3-4 Тема 3: «Сутність та ключові аспекти управління грошовими потоками підприємства»

Питання для обговорення:

1. Поняття, види та значення грошових потоків на підприємстві.
2. Аналіз грошових потоків підприємства.
3. Управління грошовими потоками.

Задачі:

Задача 1. На основі наведених нижче даних скласти звіт про рух грошових коштів із застосуванням: а) прямого методу; б) непрямого методу.

Підприємство займається торговельною діяльністю. Залишок коштів на рахунку підприємства на 01 січня 2021 р. становив 199 тис. грн, а прибуток до оподаткування за 2021 р. – 878 тис. грн.

Протягом 2021 року були здійснені наступні операції:

№ з/п	Зміст операції	Сума, тис. грн
1	Придбані товари (запасів на 01 січня 2021 р. не було)	2700
2	Реалізовано товари у кредит (собівартість реалізованих товарів 1600 тис. грн)	4200
3	Надійшло від покупців	4000
4	Перераховано постачальникам за придбані товари	2650
5	Виплачена заробітна плата	500
6	Сплачені відсотки	42
7	Нарахована амортизація основних засобів	90
8	Сплачені різні витрати обігу (оренда, освітлення, опалення тощо)	80
9	Нарахований податок на прибуток	90
10	Придбане та оплачене устаткування	950
11	Отримана позика	420
12	Сплачений податок на прибуток	70
13	Виплачені дивіденди	87
14	Списані товари	10

Задача 2. Підприємство сподівається одержати такі суми грошей за наступні чотири роки (тис. грн) – 1000; 1200; 1500; 900. Якщо дисконтна ставка дорівнює 10%, то чому буде дорівнювати теперішня вартість грошового потоку?

Задача 3. Визначте, чи пов'язані наведені нижче зростання та зменшення сум у балансі з появою нових джерел коштів або напрямів їх використання і розміщення?

Зростання	Зменшення
Дебіторської заборгованості за товари	Заборгованості постачальникам
Довгострокових позик	Нерозподілених прибутків
Цінних паперів, що швидко реалізуються	Виробничих запасів

Задача 4. За облігацією номінальною вартістю 10 тис. грн протягом 10 років будуть сплачуватися щорічно наприкінці року

процентні платежі у сумі 1 тис. грн, яку можна покласти у банк під 1% річних. Знайдіть ринкову ціну облигації.

Тестові завдання

1. Назвіть шлях скорочення абсолютної суми грошового потоку при оплаті рахунків суб'єктів господарювання, який буде ефективнішим для підприємства:
 - a) придбання комплектуючих виробів у посередницькій фірмі;
 - b) придбання комплектуючих виробів у підприємства-виробника;
 - c) скорочення витрат комплектуючих виробів на основі вдосконалення технології виробництва;
 - d) скорочення залишків комплектуючих виробів на складах підприємства.
2. Назвіть найефективніший шлях забезпечення дотримання підприємством строків оплати рахунків суб'єктів господарювання:
 - a) оперативний контроль фінансовим відділом підприємства за здійсненням платежів по рахунках суб'єктів господарювання;
 - b) надання підприємству права самостійно визначати черговість платежів з поточного рахунку;
 - c) рішення Кабінету Міністрів про підвищення розміру штрафних санкцій за порушення строків оплати по рахунках суб'єктів господарювання;
 - d) проведення підприємством-платником заходів, які дадуть змогу підвищити його платоспроможність.
3. Назвіть найефективніший шлях скорочення обсягів попередньої оплати рахунків постачальників товарно-матеріальних цінностей:
 - a) розширення використання вексельної форми розрахунків з постачальниками;
 - b) встановлення постійних контактів із підприємствами-постачальниками;
 - c) рішення кабінету Міністрів про обмеження використання попередньої оплати за товари;

- d) стабілізація фінансового стану підприємства на основі прийнятих рішень Кабінету Міністрів про збільшення їх власних обігових коштів;
 - e) зменшення плати за користування банківськими кредитами в умовах зменшення облікової ставки Національним банком.
4. Назвіть, у якому випадку найреальнішою є можливість досягнення рівномірного у часі формування вихідного грошового потоку при оплаті рахунків суб'єктів господарювання:
- a) проведення цілеспрямованої роботи відділом збуту підприємства при укладанні договорів з постачальниками;
 - b) розширене використання вексельної форми розрахунків з постачальниками;
 - c) підвищення платоспроможності підприємства-покупця шляхом збільшення його власних обігових коштів;
 - d) надання підприємству права самостійно визначити черговість здійснення платежів з поточного рахунку;
 - e) рішення Кабінету Міністрів про підвищення розміру штрафних санкцій за порушення строків здійснення платежів по рахунках суб'єктів господарювання.
5. Який найсуттєвіший позитивний вплив матиме для підприємства-покупця скорочення абсолютної суми грошового потоку при оплаті рахунків за товарно-матеріальні цінності:
- a) збільшиться прибуток від реалізації продукції;
 - b) зменшаться залишки товарів на складах;
 - c) підвищиться платоспроможність підприємства;
 - d) знизиться собівартість продукції, що виробляє підприємство;
 - e) зменшиться потреба підприємства в залученні позичкових коштів;
 - f) зменшиться дебіторська заборгованість покупців;
 - g) зменшиться кредиторська заборгованість постачальникам;
 - h) зменшиться іммобілізація обігових коштів підприємства.

6. Назвіть, які негативні наслідки для підприємства-покупця матиме недотримання строків оплати рахунків за товарно-матеріальні цінності:
- a) підвищиться собівартість виробництва продукції;
 - b) зменшиться прибуток від позареалізаційних результатів діяльності;
 - c) зменшиться чистий прибуток підприємства;
 - d) зменшиться прибуток підприємства;
 - e) збільшиться сума процентів, сплачених банку за користування кредитами;
 - f) збільшиться іммобілізація обігових коштів підприємства.
7. Яким чином здійснюється негативний вплив на фінансовий стан підприємства-покупця при проведенні попередньої оплати рахунків постачальників:
- a) збільшується собівартість продукції;
 - b) зростає потреба в залученні позичкових коштів;
 - c) збільшується сума штрафів, сплачених підприємством;
 - d) відбувається іммобілізація обігових коштів підприємства;
 - e) збільшується потреба у власних обігових коштах підприємства;
 - f) зростає недостатність власних обігових коштів у підприємства покупця.
8. Яким чином виявляється вплив на фінансово-господарську діяльність підприємства рівномірного (у часі) формування грошового потоку при оплаті рахунків суб'єктів господарювання?
- a) збільшується балансовий прибуток підприємства;
 - b) знижується собівартість продукції;
 - c) підвищується платоспроможність підприємства;
 - d) зменшується сума штрафів, сплачених підприємством за порушення господарських договорів;
 - e) збільшується потреба підприємства в залученні позикових коштів;
 - f) скорочується потреба підприємства в отриманні безповоротної фінансової допомоги;
 - g) зменшується іммобілізація обігових коштів підприємства;

- h) зменшується ймовірність порушення строків сплати податку на прибуток;
 - i) підвищується можливість своєчасної виплати заробітної плати.
9. Назвіть шляхи скорочення абсолютної суми грошового потоку при здійсненні платежів державі, які залежать від діяльності самого підприємства:
- a) скорочення кількості прямих податків, які стягує держава з підприємства;
 - b) розширення кількості пільг, які надаються підприємствам при оподаткуванні;
 - c) законодавчі зміни джерел оплати податків;
 - d) збільшення суми амортизаційних відрахувань шляхом прискореної амортизації основних засобів;
 - e) зниження собівартості продукції;
 - f) зниження витрат на оплату праці працівників підприємства;
 - g) зменшення обсягу залучення позичкових коштів;
 - h) зниження виробничих запасів підприємства;
 - i) скорочення дебіторської заборгованості покупців.
10. Назвіть найефективніший шлях скорочення суми штрафів за порушення строків здійснення платежів державі:
- a) здійснення постійного контролю фінансовим відділом підприємства за перерахуванням коштів державі;
 - b) підвищення державного розміру штрафів, які сплачує підприємство за несвоєчасне проведення платежів державі;
 - c) підтримання постійної платоспроможності підприємства;
 - d) збільшення розмірів нарахувань (штрафів) на посадових осіб, з вини яких допущено затримку перерахування коштів державі;
 - e) отримання банківських кредитів;
 - f) отримання безповоротної фінансової допомоги від інших суб'єктів господарювання.

ПЛАН ПЗ 5-6 Тема 4: «Вартість грошей у часі: особливості застосування у фінансових розрахунках»

Питання для обговорення:

1. Вартість грошей і час.
2. Методи визначення вартості грошової одиниці.
3. Доходність фінансових операцій.
4. Оцінка фінансових активів.

Задачі:

Задача 1. Визначити FV 8000 гр. од., вкладених одночасно на депозитний рахунок:

- 1 варіант: через 4 роки під 10% річних;
- 2 варіант: через 8 років під 12% річних;
 - a) нарахування процентів здійснюється 1 раз на рік;
 - b) нарахування процентів здійснюється 1 раз на півроку;
 - c) нарахування процентів здійснюється 1 раз у квартал.

Задача 2. Визначте PV 500 гр. од., що будуть одержані у майбутньому за умов 12% ставки, піврічного нарахування процентів, дисконтування на 5 років.

Задача 3. На депозитний рахунок перераховано 500 гр. од. під 15% річних. Метою вкладення коштів є отримання у майбутньому суми у розмірі 1005 гр.од. Через скільки років буде отримана ця сума?

Задача 4. Підприємець планує від вкладення 700 гр. од. по закінченні року отримати 749 гр. од. На яку процентну ставку він розраховує?

Задача 5. Підприємець дає у борг 900 гр. од. і на меті у нього отримання через 5 років суми 2638,44 гр. од. Під яку ставку складного процента планує дати у борг свої гроші підприємець?

Тестові завдання

1. Компаундування – це ...
 - a) визначення майбутньої вартості грошей;
 - b) визначення поточної вартості грошей.

2. Компаундування відстроченої ренти – це ...
- a) визначення майбутньої вартості грошей, вкладених водночас на певний термін під певний процент;
 - b) визначення майбутньої вартості грошей, вкладених рівними частками через рівні проміжки часу під певний процент, вклади по якій здійснюються на початку кожного періоду;
 - c) визначення поточної вартості грошей, отриманих у майбутньому одночасно;
 - d) визначення поточної вартості грошей, отриманих у майбутньому через рівні проміжки часу в кінці кожного періоду;
 - e) визначення майбутньої вартості грошей, вкладених рівними частками через рівні проміжки часу під певний процент, вклади здійснюються в кінці кожного періоду;
 - f) визначення поточної вартості грошей, отриманих у майбутньому на початку кожного періоду.
3. Дисконтування просте – це ...
- a) визначення майбутньої вартості грошей, вкладених одночасно на певний термін під певний процент;
 - b) визначення майбутньої вартості грошей, вкладених рівними частками через рівні проміжки часу під певний процент;
 - c) визначення майбутньої вартості грошей, вкладених рівними частками, вклади по якій проводяться в кінці кожного періоду;
 - d) визначення майбутньої вартості грошей, вкладених рівними частками, вклади по якій проводяться на початку кожного періоду;
 - e) визначення поточної вартості грошей, отриманих у майбутньому через рівні проміжки часу в кінці кожного періоду;
 - f) інше.
4. «Правило числа 72» застосовується у випадках:
- a) коли необхідно приблизно визначити, яка комбінація рівня процентної ставки і термінів вкладу дасть збільшення вкладеного капіталу втричі;
 - b) коли необхідно приблизно визначити, яка комбінація рівня процентної ставки і кількості разів нарахування

- складного процента протягом року дасть подвоєння вкладу;
- c) коли необхідно приблизно визначити, яка комбінація рівня процентної ставки і термінів вкладу дасть подвоєння вкладеного капіталу;
- d) в інших випадках.
5. Формула $PMT \times \frac{(1+i)^n - 1}{i}$ використовується для визначення:
- a) теперішньої вартості ануїтетів;
- b) майбутньої вартості вексельної ренти;
- c) в інших випадках.
6. Ануїтет – це:
- a) те саме, що і рента;
- b) серія вкладів або виплат рівних сум, що здійснюються через певні інтервали або певну кількість періодів;
- c) інше.
7. Якщо виплати проводяться на початку кожного періоду, то така рента називається:
- a) звичайною;
- b) вексельною;
- c) ануїтетною;
- d) інше.
8. Якщо здійснюється m -кількість разів нарахування складного процента протягом одного року, тоді:
- a) процентна ставка зменшується в m разів;
- b) процентна ставка збільшується в m разів;
- c) кількість періодів зменшується в m разів;
- d) кількість періодів збільшується в m разів.
9. Для визначення поточної вартості грошових коштів із урахуванням фактора інфляції використовується формула:
- e) $PV_n = \frac{FV_n}{(1+i)^n} = FV_n \left(\frac{1}{1+i}\right)^n$;
- f) $PVA_n = PMT \left(\frac{1}{i} - \frac{1}{i(1+i)^n}\right)$;
- g) $PVA_{\text{вексельна}} = PVA_{\text{звичайна}} \times (1+i)$;
- h) $PV = \frac{FV}{[(1+i) \times (1+TI)]^n}$;
- i) інше.

ПЛАН ПЗ 7 Тема 5: «Управління активами підприємства»

Питання для обговорення:

1. Сутність, структура та роль активів.
2. Нормування як метод оптимізації оборотних активів.
3. Основні методи управління активами.

Задачі:

Задача 1. Слід оцінити можливість надання підприємством знижки при достроковій оплаті відвантаженої продукції за даними таблиці. Підприємство змушене компенсувати збільшення дебіторської заборгованості за рахунок короткострокових кредитів банку під 10%.

Вихідні дані щодо вибору кредитної політики

Показники	Надання знижки	Без знижки
Умови оплати	передоплата, знижка 10%	відстрочка 30 днів
Індекс цін (з інфляцією 3% на місяць)		1,03
Коефіцієнт падіння купівельної спроможності грошей		0,971

Задача 2. Треба виявити доцільність умов кредиту постачальників сировини і матеріалів: надання знижки 5% при відвантаженні сировини або сплата вартості сировини без знижки, але з відстроченням оплати на 60 днів. Розрахуйте припустиму знижку при оплаті сировини і матеріалів, використовуючи умови попереднього завдання.

Задача 3. Розрахувати чисту потребу в оборотних коштах підприємства за даними таблиці.

Вихідні дані

Річний обсяг продажів	Електро-інструмент, 180 тис. шт.	Пневмо-інструмент, 18 тис. шт.	Рукава, 360 тис. шт.	Період обороту, днів
стаття	ціна, грн/шт.	ціна, грн/шт.	ціна, грн/шт.	
Сировина і матеріали	75	40	25	15
Незавершене виробництво	90	60	26	20
Готова продукція	170	150	45	6
Дебіторська заборгованість	175	200	52	45
Передоплата постачальникам	–	–	–	–
Кредиторська заборгованість	75	40	25	40
Передоплата покупців	–	–	–	–
Фінансується за рахунок поточних зобов'язань, %	100	100	100	1100

Задача 4. Підприємство переходить у списанні сировини і матеріалів на собівартість товарної продукції від методу ФІФО на методу середньозваженої собівартості. Вартість сировини і матеріалів на 1000 грн собівартості товарної продукції становить 47%. Інфляція – 5%, податок на прибуток – 18%. Обґрунтуйте переваги або недоліки такого переходу.

Тестові завдання

1. Знайдіть правильне визначення складу оборотного капіталу підприємства.
 - а) статутний фонд, довгострокові фінансові вкладення, заборгованість постачальникам за матеріальні цінності, прибуток минулих років;
 - б) виробничі запаси, грошові кошти, дебіторську заборгованість, цінні папери;
 - в) незавершене виробництво, залишки готової продукції на складі, кредиторську заборгованість, залишок грошових коштів на розрахунковому рахунку;

- d) короткострокові фінансові вкладення, сировину і матеріали, заборгованість по заробітній платі, нерозподілений прибуток.
2. Назвіть фактори, що впливають на розмір поточних фінансових потреб підприємства:
- a) тривалість експлуатаційного циклу та періоду збуту продукції, темпи росту виробництва; строки постачання сировини, і матеріалів; стан кон'юнктури ринку;
 - b) форма розрахунків за відвантажену продукцію, ліквідність балансу, розмір статутного капіталу, методи нормування обігових коштів;
 - c) структура балансу підприємства, платоспроможність, розмір нерозподіленого прибутку, стан кредиторської заборгованості;
 - d) співвідношення власних і залучених коштів, наявність грошових коштів на розрахунковому рахунку, стан розрахунків із постачальниками, розмір статутного капіталу.
3. Назвіть фактори, що впливають на розмір дебіторської заборгованості:
- a) наявність власних обігових коштів, коефіцієнт ліквідності, співвідношення власних і залучених коштів, розмір статутного фонду;
 - b) обсяг реалізованої продукції, форми розрахунків з покупцями, фінансовий стан покупців, коефіцієнт сплати дебіторської заборгованості;
 - c) коефіцієнт ліквідності, коефіцієнт забезпеченості власними коштами, коефіцієнт маневрування власним капіталом, розмір кредиторської заборгованості;
 - d) коефіцієнт фінансової незалежності, розмір прибутку, скорочення залишків грошових коштів на розрахунковому рахунку підприємства, забезпечення кредиту власними матеріальними цінностями;
4. Сума чистих оборотних активів визначається як...
- a) різниця між короткостроковими фінансовими зобов'язаннями і дебіторською заборгованістю;
 - b) різниця між сумою валових оборотних активів підприємства і короткостроковими фінансовими зобов'язаннями;

- с) різниця між короткостроковими фінансовими зобов'язаннями і довгостроковим залученим капіталом, який інвестовано в оборотні активи підприємства.
5. Чисті оборотні активи – це...
- а) сума оборотних активів, які фінансуються за рахунок власного капіталу та довгострокового залученого капіталу підприємства;
 - б) сума оборотних активів, яка використовується у процесі виробництва;
 - с) оптимальна сума виробничих запасів, необхідна для забезпечення безперервності процесу виробництва;
 - д) різниця між загальною сумою всіх активів підприємства за балансовою вартістю та загальною сумою залученого капіталу підприємства.
6. Власні оборотні активи- це...
- а) сума оборотних активів, яка сформована за рахунок власних коштів підприємства;
 - б) сума оборотних активів, яка постійно перебуває у господарському обігу підприємства;
 - с) сума оборотних активів, джерелом формування якої є довгостроковий залучений капітал;
 - д) сума оборотних активів, яка обслуговує виробничий процес.
7. Як визначається середній залишок грошових коштів підприємства на кінець планового періоду?
- а) шляхом коригування залишку грошових коштів на початок планового періоду і темпів росту реалізації продукції у плановому періоді;
 - б) шляхом ділення суми надходження грошових коштів у плановому періоді на кількість оборотів середнього залишку грошових коштів у наступному періоді;
 - с) шляхом ділення обсягу реалізації продукції у плановому періоді на кількість оборотів грошових коштів у плановому періоді.
8. Назвіть основні джерела формування оборотних активів підприємства:
- а) власні кошти, залучені і запозичені кошти;
 - б) статутний капітал, довгостроковий кредит, кредиторська заборгованість;

- с) резервний капітал, додатковий капітал, неоплачений капітал;
9. Рефінансування дебіторської заборгованості – це...
- а) система фінансових операцій, які забезпечують прискорення перетворення дебіторської заборгованості у грошові кошти.
 - б) система заходів щодо коригування дебіторської заборгованості з урахуванням темпів росту обсягу виробництва у плановому періоді;
 - с) здійснення фінансових інвестицій за рахунок прибутку, який залишається у розпорядженні підприємства;
 - д) переведення дебіторської заборгованості в безповоротну фінансову допомогу.

ПЛАН ПЗ 8 Тема 6: «Управління прибутком підприємства»

Питання для обговорення:

1. Прибуток як фінансова категорія.
2. Операційний аналіз на підприємстві.
3. Розробка цінової політики та її оптимізація на підприємстві.
4. Управління використанням прибутку.

Задачі:

Задача 1. Визначте на прикладі товариства з обмеженою відповідальністю «Обрій» прибуток, поріг рентабельності, валову маржу, запас фінансової стійкості, операційний важіль, якщо виручка від реалізації – 39500 грн, змінні витрати – 7889,1 грн, постійні витрати – 12824,97 грн.

Задача 2. Використовуючи дані задачі 1, визначте: скільки відсотків прибутку може зберегти підприємство, якщо виручка від реалізації зменшиться на 30%?

Задача 3. На скільки відсотків необхідно зменшити постійні витрати, щоб при скороченні виручки на 30% і попередньому значенні сили впливу операційного важеля підприємство зберегло 50,4% очікуваного прибутку?

Задача 4. Визначте суму чистого прибутку підприємства, якщо відомі такі дані:

- виручка від реалізації – 880 тис. грн.
- сума ПДВ – 45 тис. грн.
- сума акцизного податку – 10 тис. грн.
- сума ввізного мита – 5 тис. грн.
- матеріальні затрати на виготовлення продукції – 140 тис. грн.
- основна і додаткова заробітна плата – 37 тис. грн.
- відрахування на єдиний соціальний внесок – згідно з чинним законодавством.
- амортизація основних засобів – 8 тис. грн.
- витрати, пов'язані з управлінням виробництвом – 900 грн.
- сплата відсотків за кредит – 1,1 тис. грн.
- витрати на реалізацію продукції – 700 грн.
- прибуток від реалізації продукції підсобного господарства – 1,6 тис. грн.
- надходження орендної плати – 700 грн.
- надходження штрафів – 350 грн.

Тестові завдання

1. Необхідно припустити, що підприємства А і В отримують однакову за обсягом та темпами росту виручку від реалізації продукції. Проте коефіцієнт операційного левериджу у підприємства А більше, ніж у підприємства В. Вкажіть, на якому підприємстві спостерігатиметься сильніша для операційного важеля за умови переходу обома підприємствами порогу рентабельності?

- а) на підприємстві В, оскільки при великих постійних витратах зниження виручки призведе до набагато більшої витрати прибутку;
- б) на підприємстві А, оскільки при збільшенні виручки прибуток зростатиме з більшим прискоренням;
- с) на обох підприємствах, оскільки темпи зміни виручки днаві, що спричиняє однакову зміну прибутку.

2. Охарактеризуйте підприємство щодо можливості максимізації прибутку, використовуючи показники методу операційного левериджу, за умови його збиткової діяльності, але досягнення низького рівня змінних витрат на одиницю виробленої продукції:

- a) зростання запасу фінансової міцності, негативна дія виробничого важеля, низьке значення коефіцієнта операційного левериджу, низький ефект операційного левериджу;
 - b) падіння запасу фінансової міцності, негативна дія виробничого важеля, високе значення коефіцієнта операційного левериджу, низький ефект операційного левериджу;
 - c) незмінний обсяг запасу фінансової міцності, негативна дія виробничого важеля, низьке значення коефіцієнта операційного левериджу, низький ефект операційного левериджу;
 - d) недостатній запас фінансової міцності, негативна дія виробничого важеля, високе значення коефіцієнта операційного левериджу, нульовий ефект операційного левериджу;
 - e) відсутність запасу фінансової міцності, позитивна дія виробничого важеля, високе значення коефіцієнта операційного левериджу, відсутність ефекту операційного левериджу.
3. Визначте умову, за якої виробництво продукції підприємства буде вигідним для приватного бізнесу:
- a) фактичний обсяг виробництва та реалізації продукції менший за порогову кількість товару;
 - b) фактичний обсяг товару, проте підприємство за обсягом виробництва дану меж зуміло перейти;
 - c) фактичний обсяг виробництва та реалізації продукції більший за порогову кількість товару;
 - d) фактичний обсяг виробництва продукції менший за порогову кількість товару, проте за рахунок значних запасів нереалізованої продукції реалізовано більше за порогову кількість товару.
4. Визначте ймовірні напрями зміни порогу рентабельності на підприємстві, яке прагне відмовитись у наступному році від виробництва одного з двох видів продукції:
- a) поріг рентабельності за умови збереження обсягу виручки на рівні поточного року при знятті з виробництва менш рентабельної продукції зросте;

- b) поріг рентабельності за умови зменшення обсягу виручки порівняно з поточним роком при знятті з виробництва менш рентабельної продукції зменшиться більшою мірою, ніж при досягненні виручки рівня поточного року;
 - c) поріг рентабельності підвищиться у разі зняття з виробництва рентабельнішого виду продукції та понизиться у протилежному разі (зняття з виробництва менш рентабельного виду продукції);
 - d) поріг рентабельності понизиться у разі зменшення загальної суми виручки від реалізації та підвищиться у протилежному разі;
 - e) поріг рентабельності за умови збереження обсягу виручки на рівні поточного року або його перевищення при знятті з виробництва менш рентабельної продукції знизиться;
 - f) поріг рентабельності зросте, оскільки збільшиться питома вага постійних витрат у виручці від реалізації.
5. У якому із запропонованих варіантів підприємство може піти на відмову від режиму жорсткої економії постійних витрат?
- a) попит на товари підприємства у короткостроковому періоді буде незмінним;
 - b) попит на товари підприємства у довгостроковому періоді буде незмінний;
 - c) попит на товари підприємства у короткостроковому періоді зростатиме;
 - d) попит на товари підприємства у довгостроковому періоді зростатиме;
 - e) попит на товари підприємства у короткостроковому періоді падатиме;
 - f) попит на товари підприємства у довгостроковому періоді падатиме;
6. Дія операційного важеля проявляється у тому, що:
- a) довільна зміна виручки не призводить до зміни прибутку;
 - b) довільна зміна виручки завжди спричиняє більшу зміну прибутку;

- c) довільна зміна виручки завжди спричиняє меншу зміну прибутку;
 - d) довільна зміна виручки не завжди спричиняє зміну прибутку;
 - e) довільна зміна виручки завжди спричиняє більшу зміну прибутку лише за умови однакових темпів зростання постійних і змінних витрат;
 - f) довільна зміна виручки завжди спричиняє більшу зміну прибутку лише за умови зміни співвідношення постійних і змінних витрат у напрямі збільшення частки постійних;
7. Назвіть фактори, що не впливають на обсяг прибутку від реалізації продукції підприємства.
- a) зниження собівартості товарної продукції;
 - b) зміна обсягу нарахованих амортизаційних відрахувань;
 - c) підвищення ставок акцизного збору;
 - d) скорочення залишків нереалізованої продукції на кінець року;
 - e) зниження ставки ПДВ на продукцію підприємства;
 - f) збільшення обсягу виробництва товарної продукції.
8. Назвіть витрати підприємства, які неможна відносити на собівартість товарної продукції:
- a) проценти, сплачені за строковий банківський кредит;
 - b) амортизаційні відрахування, пов'язані з прискореною амортизацією основних фондів;
 - c) витрати на фінансування ремонту основних фондів і модернізацію обладнання (у межах встановленого нормативу);
 - d) проценти, сплачені за банківські кредити, не повернуті у встановлений термін;
 - e) витрати на заробітну плату і премії згідно зі встановленими тарифами;
 - f) відрахування на обов'язкове пенсійне страхування.
9. Знайдіть правильне визначення економічної сутності рентабельності.
- a) абсолютна сума отриманого балансованого прибутку;
 - b) абсолютна сума отриманого валового прибутку;
 - c) рівень дохідності підприємства;
 - d) прибутковість продукції;

- e) перевищення виручки від реалізації продукції над її собівартістю;
 - f) сума фінансових ресурсів підприємства, що забезпечують його виробничо-господарську діяльність.
10. Назвіть показники, які необхідно використати для обчислення рентабельності підприємства в цілому:
- a) прибуток від реалізації товарної продукції;
 - b) балансовий прибуток;
 - c) прибуток від позареалізаційних операцій;
 - d) собівартість реалізованої продукції;
 - e) вартість основних виробничих фондів;
 - f) вартість основних виробничих фондів та обігових коштів.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2 СТРАТЕГІЯ І ТАКТИКА УПРАВЛІННЯ КАПІТАЛОМ ПІДПРИЄМСТВА, ІНВЕСТИЦІЙНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ, ФІНАНСОВИМИ РИЗИКАМИ, ПЛАНУВАННЯ, ФІНАНСОВИЙ АНАЛІЗ ТА АНТИКРИЗОВЕ УПРАВЛІННЯ У ФІНАНСОВОМУ МЕНЕДЖМЕНТІ

ПЛАН ПЗ 9 Тема 7: «Управління капіталом підприємства та оптимізація його структури»

Питання для обговорення:

1. Поняття та складові власного капіталу.
2. Поняття та нормативна класифікація зобов'язань підприємства.
3. Вплив ціни і структури капіталу на вартість підприємства.

Задачі:

Задача 1. Оптимізація структури капіталу за критерієм максимізації фінансової рентабельності.

Підприємство має 60 тис. грн власного капіталу і вирішило нарощувати обсяг господарської діяльності за рахунок залучення позикового капіталу. Коефіцієнт валової рентабельності активів (без урахування витрат щодо сплати процента за кредит) складає 10%. Мінімальна ставка процента за кредит – 8%. Необхідно визначити,

за якої структури капіталу буде досягнуто найвищий рівень фінансової рентабельності підприємства.

Задача 2. Ризик і вартість капіталу. Компанія має наведені у табл. внутрішні та зовнішні джерела капіталу, яким притаманна своя особлива вартість капіталу. Визначте головну причину цього.

Зовнішні та внутрішні джерела капіталу

Джерела капіталу	Сума, тис. грн	Вартість капіталу від кожного джерела, %*	Відсоток кожного джерела
Зовнішні			
Поточна заборгованість. Короткострокові позики	1000	5,0	10,0
Довгострокова заборгованість. 20000 облігацій з номінальною вартістю 100 грн за кожну	2000	8,0	20,0
Акціонерний капітал. Привілейовані акції. 50000 акцій з дивідендом 10 грн	500	10,0	5,0
Звичайні акції. 1 млн акцій з номінальною вартістю 5 грн кожна	5000	13,5	50,0
Внутрішні			
Нерозподілений прибуток	1500	13,0	15,0
Всього заборгованості і власного акціонерного капіталу	10000		100,0

Задача 3. Визначить вартість капіталу від випуску звичайних акцій, якщо щорічні темпи приросту, дивідендів, акцій компанії були 4%. Акції котирувались по 30 грн. Підприємство сплачувало дивіденди 3 грн на акцію, а витрати на випуск становили 3%.

Тестові завдання

- Концепція Міллера–Модільяні полягає у ствердженні, що:
 - вартість капіталу залежить не від його структури, а від грошових потоків, одержаних у результаті інвестицій;

- b) вартість капіталу залежить від його структури, а не від припливу інвестицій.
2. Що є доходом у дисконтній позичці?
- a) купон, що додається до позички;
 - b) різниця між номінальною величиною виданої позички і величиною поверненої суми;
 - c) нараховані проценти на курсову вартість;
 - d) твердий дохід у вигляді нарахованих процентів на номінальну вартість;
 - e) різниця між курсовою і номінальною вартістю.
3. Для того, щоб зменшити середньозважену вартість капіталу фірми, необхідно, застосовувати такі прийоми, як:
- a) збільшення виплати дивідендів;
 - b) зменшення виплати дивідендів;
 - c) збільшення кредиторської заборгованості;
 - d) збільшення залучення довгострокових банківських кредитів.
4. Високий рівень левериджу веде до фінансової стійкості?
- a) так; b) ні.
5. Власний капітал підприємства – це:
- a) сума активів підприємства;
 - b) сума активів підприємства і статутного капіталу;
 - c) різниця між вартістю майна підприємства і борговими зобов'язаннями;
 - d) немає вірної відповіді.
6. Власними джерелами формування капіталу підприємства виступають:
- a) нерозподілений прибуток;
 - b) сума простих і привілейованих акцій;
 - c) кредиторська заборгованість, довгострокові зобов'язання;
 - d) немає правильної відповіді.
7. Збільшення власного капіталу підприємства може досягти за рахунок:
- a) зростання довгострокових зобов'язань;
 - b) зростання кредиторської заборгованості;
 - c) реінвестування прибутку;
 - d) емісії корпоративних цінних паперів.

8. Залишковий капітал – це сума, яка залишається після погашення:
- a) привілейованих акцій;
 - b) простих акцій;
 - c) нерозподіленого прибутку;
 - d) облігацій.
9. Які показники застосовуються для визначення показника «чистий капітал»?
- a) довгострокові зобов'язання;
 - b) короткострокові зобов'язання;
 - c) статутний капітал;
 - d) сума оборотних активів;
 - e) нерозподілений прибуток.
10. Які показники застосовуються для визначення показника «ціна підприємства»?
- a) рентабельність інвестицій;
 - b) сума коштів з обслуговування власного і залученого капіталу;
 - c) ціна авансованого капіталу;
 - d) сума сплачених дивідендів.

ПЛАН ПЗ 10 Тема 8: «Управління інвестиційною діяльністю підприємства»

Питання для обговорення:

1. Сутність і класифікація інвестицій.
2. Управління реальними інвестиціями підприємства.
3. Управління фінансовими інвестиціями.
4. Ранжування альтернативних інвестиційних проєктів.

Задачі:

Задача 1. Ринкова вартість портфеля на початок першого, другого, третього періодів та на кінець третього періоду становить, тис. грн: 100,140,110. Визначити доходність портфеля, якщо виплати за портфелем протягом періодів не здійснювались.

Задача 2. Визначте необхідну ставку доходу від акції за допомогою методу ЛНР, якщо безпечна ставка дорівнює 8%,

доходність ринку – 12%, бета акції – 1,5. Ці акції недо- чи переоцінені, якщо вони можуть приносити 9% доходу?

Задача 3. Маючи дані про акції А та Б, визначте:

- a) сподівні доходи від акцій;
- b) стандартне відхилення;
- c) коефіцієнти варіації.

В яких акціях сприятливі співвідношення ризику і доходу?

Проект А		Проект Б	
Ймовірність	Доход	Ймовірність	Доход
0,10	10	0,15	9
0,20	12	0,35	13
0,40	17	0,35	16
0,20	22	0,15	20
0,10	24		

Тестові завдання

1. Дайте вірне значення чистих інвестицій підприємства:
 - a) сума чистих інвестицій підприємства визначається шляхом зменшення розміру валових інвестицій підприємства на суму амортизаційних відрахувань;
 - b) сума чистих інвестицій підприємства визначається у вигляді різниці між сумою амортизаційних відрахувань і сумою валових інвестицій підприємства;
 - c) сума чистих інвестицій підприємства визначається шляхом зменшення амортизаційних відрахувань на суму інвестиційного проекту;
2. Які фактори безпосередньо впливають на розмір інвестиційного прибутку?
 - a) рівень рентабельності підприємства; ступінь безпеки інвестиційної діяльності в регіоні; демографічна характеристика регіону;
 - b) мінімальна норма прибутку на вкладений капітал; щорічний обсяг капітальних вкладень; тривалість інвестиційного процесу;
 - c) рівень розвитку інвестиційної інфраструктури в регіоні; рівень середньогалузевої рентабельності; рівень загальноекономічного розвитку регіону.

3. Які фактори опосередковано впливають на розмір інвестиційного прибутку?
 - a) темпи інфляції, рівень інвестиційного ризику, рівень ліквідності інвестицій;
 - b) кількість розпочатих будов на початок планового періоду; рівень конкуренції; рівень галузевих інвестиційних ризиків;
 - c) обсяг капітальних вкладень за минулий рік; питома вага незавершеного виробництва в загальній сумі капітальних вкладень; рівень загальноекономічного розвитку регіону.
4. Інвестиції – це...
 - a) вкладення капіталу у всіх його формах з метою отримання доходу в майбутньому або поточному періоді;
 - b) переміщення капіталу з одних активів в інші, ефективніші активи;
 - c) вартість грошових коштів, спрямованих на формування активів підприємства.
5. Назвіть основні методи оцінки ефективності реальних інвестиційних проєктів...
 - a) період окупності, індекс рентабельності; індекс дохідності;
 - b) коефіцієнт інвестування; коефіцієнт співвідношення власних і залучених коштів; коефіцієнт фінансової незалежності;
 - c) коефіцієнт поточної ліквідності; коефіцієнт інвестування; коефіцієнт маневрування власними коштами.
6. Назвіть основні методи оцінки ефективності реальних інвестиційних проєктів...
 - a) коефіцієнт ділової активності; коефіцієнт заборгованості; коефіцієнт забезпечення власними обіговими коштами;
 - b) чистий приведений дохід; внутрішня ставка дохідності; індекс рентабельності;
 - c) коефіцієнт співвідношення ціни продукції та її вартості; коефіцієнт ліквідності; коефіцієнт фінансової залежності.

7. Назвіть основні форми реального інвестування...
- a) спрямування чистого прибутку на розвиток виробництва; вкладення капіталу в оборотні активи підприємства; вкладення капіталу на соціальний розвиток підприємства;
 - b) вкладення капіталу у статутні фонди спільних підприємств; вкладення капіталу на депозитні рахунки; вкладення капіталу у придбання цінних паперів;
 - c) переведення дебіторської заборгованості у грошові кошти; реінвестування чистого прибутку; придбання цінних паперів.
8. Назвіть основні форми фінансового інвестування:
- a) вкладення капіталу на депозитні рахунки; вкладення капіталу на придбання основних засобів; реінвестування чистого прибутку;
 - b) реінвестування чистого прибутку; вкладення капіталу на соціальний розвиток підприємства; вкладення капіталу в оборотні активи підприємства;
 - c) вкладення капіталу в придбання цінних паперів; вкладення капіталу в статутні фонди спільних підприємств; вкладення капіталу на депозитні рахунки.

ПЛАН ПЗ 11 Тема 9: «Управління фінансовими ризиками підприємств»

Питання для обговорення:

1. Економічний зміст та поняття фінансового ризику.
2. Класифікація ризиків.
3. Управління фінансовими ризиками.
4. Оцінка ризиків.
5. Визначення ризику портфелю інвестицій.
6. Страхування ризиків.

Задачі:

Задача 1. Прибуток на одну акцію наприкінці періоду складає 2,1 грн. Задана норма доходу інвестицій з таким самим ступенем ризику складає 15%, норма зростання дивідендів – 8%. Обчислити економічно обґрунтовану ціну даної акції.

Задача 2. Норма відсотка цінних паперів, не обтяжених ризиком, дорівнює 8%, середньо ринкова норма доходу – 15%, коефіцієнт.

Задача 3. Визначити очікувану доходність облігації, що емітувало АТ, за умови, що на неї впливають п'ять факторів із виявленою чутливістю до них:

- $P_1 = 0,5$ - зміни в промисловому виробництві;
- $P_2 = 0,2$ - непередбачена інфляція;
- $P_3 = 0,7$ - часова структура процентних ставок;
- $P_4 = 0,4$ - премії за ризик за облігацією;
- $P_5 = 0,3$ – довгострокові інфляційні очікування.

Премії за ризик за факторами чутливості становлять:

10% - для промислового виробництва; 5% - для інфляції; 4% - для часової структури процентних ставок; 3% - за різницю в доходності корпоративних облігацій; 6% - за довгострокові інфляційні очікування. Безризикова процентна ставка становить 9%.

Тестові завдання

1. Система управління ризиками включає такі блоки завдань...
 - a) ідентифікація ризиків;
 - b) створення системи раннього попередження та реагування;
 - c) оцінка ризиків;
 - d) бенчмаркінг;
 - e) нейтралізація ризиків.
2. До основних інструментів нейтралізації фінансових ризиків належить...
 - a) формування резервів;
 - b) франчайзинг;
 - c) страхування ризиків за допомогою страхових компаній;
 - d) диверсифікація ризиків;
 - e) хеджування.
3. До основних фінансових інструментів хеджування ризиків належить...
 - a) форвардні та ф'ючерсні контракти;

- b) диверсифікація вкладень;
 - c) опціони;
 - d) поручительство;
 - e) операції типу «своп».
4. Фінансовий інструмент використовується як хеджування, якщо...
- a) точно визначена позиція активів, за якою існує ризик втрат від зміни цін і яку підприємство через це хеджує;
 - b) фінансовий інструмент точно визначений як хедж у момент його придбання або продажу;
 - c) у результаті операції підприємство отримує суттєві прибутки;
 - d) існує зворотна залежність між зміною ціни на актив і зміною ціни на інструмент, визначений як хедж;
 - e) у результаті операції ризик втрат від зміни цін на активи суттєво знижуються.
5. Оптимізація портфеля боргових зобов'язань досягається на основі...
- a) диверсифікації кредиторів;
 - b) розрахунок ефекту фінансового левериджу;
 - c) використання деривативів;
 - d) максимізація рівня показника дюрації;
 - e) мінімізації платежів за користування позичковим капіталом.
6. Інвестиційний ризик – це...
- a) фінансовий ризик;
 - b) ризик втрати інвестованого капіталу та очікуваного доходу;
 - c) одна зі складових ділового ризику;
 - d) ризик, що лежить у площині структури капіталу;
 - e) ризик, який належить до оборотних активів.
7. На рівень інвестиційного ризику впливають такі фактори:
- a) процентний ризик;
 - b) валютний ризик;
 - c) ліквідність інвестиційного портфеля;
 - d) кредитний ризик;
 - e) рівень дюрації.
8. На рівень операційного ризику впливають такі фактори:
- a) організація постачання;

- b) структура капіталу;
 - c) збутова політика;
 - d) ліквідність підприємства;
 - e) ліквідність активів.
9. У разі збитковості на покриття збитків підприємства можна спрямувати:
- a) резервний капітал у повному обсязі;
 - b) резервний капітал, якщо він перевищує 25% статутного капіталу;
 - c) додатковий капітал;
 - d) приховані резерви;
 - e) статутний фонд.

ПЛАН ПЗ 12-13 Тема 10: «Фінансове прогнозування та планування в системі фінансового менеджменту»

Питання для обговорення:

1. Зміст і завдання аналізу фінансової звітності.
2. Методи аналізу фінансової звітності.
3. Аналіз динаміки і структури активів і пасивів балансу.
4. Аналіз Звіту про фінансові результати підприємства.
5. Аналіз Звіту про рух грошових коштів.
6. Аналіз показників ліквідності і платоспроможності підприємства.
7. Аналіз стійкості економічного зростання підприємства.
8. Показники фінансової стійкості і стабільності підприємства та їх оцінка.
9. Показники ділової активності підприємства.

Задачі:

Задача 1. На підставі балансу підприємства проаналізувати можливості показники ліквідності, платоспроможності, майнового стану, фінансової стійкості підприємства. Зробити висновки.

Задача 2. Визначити коефіцієнт автономії та фінансової стійкості підприємства на початок і кінець року на підставі таких даних, тис. грн:

Показники	На початку року	На кінець року
Власні кошти підприємства	34480	34620
Загальна сума джерел	34840	34962
Позикові кошти	10	5
Кредиторська заборгованість та інші пасиви	350	337

Задача 3. Визначити на підставі даних балансу значення таких коефіцієнтів: реальної вартості основних активів; обіг матеріальних оборотних коштів; накопичення зносу, тис. грн:

Показники	На початку року	На кінець року
Залишкова вартість основних активів	1500	1800
Чистий прибуток	7238	8224
Сума реалізації продукції за час, що аналізується		4718
Середня вартість обігових коштів		2532
Сума зносу	1080	1460
Початкова вартість майна	2808	3368

Тестові завдання

- Фінансовий стан підприємства характеризується ...
 - сукупністю виробничо-господарських факторів;
 - системою показників, що відображають наявність фінансових ресурсів;
 - системою показників, що відображають наявність і формування фінансових ресурсів;
 - системою показників, що відображають наявність, розміщення і використання фінансових ресурсів;
 - формування і використанням фінансів підприємства;
- Фінансовий стан підприємства залежить від...
 - фінансової політики підприємства;
 - випуску продукції;
 - реалізація продукції;
 - результатів виробничої, комерційної та фінансово-господарської діяльності підприємства;
 - ефективності використання фінансових ресурсів.
- Основними завданнями аналізу фінансового стану є...
 - дослідження результатів господарської діяльності підприємства;

- b) аналіз бухгалтерської звітності;
 - c) оцінка ліквідності, платоспроможності, фінансової стійкості, прибутковості та ефективності використання майна підприємства;
 - d) планування фінансової діяльності підприємства;
 - e) дослідження фінансових ресурсів;
4. Фінансовий аналіз є складовою аналізу...
- a) господарської діяльності підприємства;
 - b) фінансової діяльності підприємства;
 - c) фінансово-господарської діяльності підприємства;
 - d) виробничого обліку;
 - e) бухгалтерської звітності.
5. Зовнішній фінансовий аналіз має такі особливості:
- a) орієнтація на публічну звітність підприємства та максимальна відкритість результатів аналізу;
 - b) різноманітність цілей і інтересів суб'єктів аналізу та множинність об'єктів-користувачів;
 - c) орієнтація на зовнішніх користувачів;
 - d) здійснення аналізу зовнішніми аналітиками;
 - e) зовнішній предмет дослідження.
6. Основним змістом зовнішнього фінансового аналізу є:
- a) аналіз питань, визначених зовнішніми користувачами;
 - b) аналіз питань, визначених зовнішніми аналітиками;
 - c) аналіз абсолютних показників прибутку, рентабельності та фінансової стійкості підприємства;
 - d) аналіз ліквідності, платоспроможності, ефективності використання майна та капіталу;
 - e) економічна діагностика фінансового стану підприємства.
7. Основним змістом внутрішнього (традиційного) фінансового аналізу є:
- a) аналіз динаміки прибутку, рентабельності, самоокупності та кредитоспроможності підприємства;
 - b) оцінка використання майна, капіталу, власних фінансових ресурсів;
 - c) аналіз ліквідності балансу та платоспроможності підприємства;
 - d) аналіз питань, визначених внутрішніми користувачами;
 - e) аналіз питань, визначених внутрішніми аналітиками.

8. Прийоми оцінки фінансового стану підприємства – це...
- a) аналіз відносних показників (фінансових коефіцієнтів);
 - b) факторний аналіз прибутку;
 - c) аналіз платоспроможності;
 - d) аналіз кредитоспроможності;
 - e) порівняльний аналіз показників по аналогічних підприємствах.
9. Які поняття найбільш точно відображають предмет фінансового аналізу підприємства?
- a) майно та капітал підприємства;
 - b) основні та обігові кошти підприємства;
 - c) прибуток та цінні папери підприємства;
 - d) фінансові ресурси підприємства, їх формування та використання;
 - e) фінанси підприємства;

ПЛАН ПЗ 14 Тема 11: «Аналіз фінансового стану підприємства в системі фінансового менеджменту»

Питання для обговорення:

1. Сутність і цілі внутрішньофірмового фінансового прогнозування та планування.
2. Системи прогнозування фінансової діяльності.
3. Поточне фінансове планування.
4. Система оперативного фінансового планування (бюджетування).

Задачі:

Задача 1. У 1 кварталі підприємство реалізувало продукції на 250 млн грн, середньо кварталні залишки оборотних коштів становили 25 млн грн. у 2 кварталі обсяг реалізації продукції збільшиться на 10%, а час одного обороту оборотних коштів буде скорочено на один день.

Визначте:

- 1) коефіцієнт оборотності оборотних коштів і час одного обороту в днях у 1 кварталі;
- 2) коефіцієнт оборотності коштів та їх абсолютний розмір у 2 кварталі;

- 3) вивільнення оборотних коштів у результаті скорочення тривалості одного обороту оборотних коштів;
- 4) проаналізуйте ситуацію, якщо час одного обороту оборотних коштів не буде скорочено;
- 5) розробіть заходи щодо ліквідації дефіциту оборотних коштів.

Задача 2. Підприємство «альфа» планує на 3 квартал 2010 р. такі показники витрачання та надходження коштів:

- дохід від реалізації готової продукції – 800 тис. грн.
- придбання основних матеріалів – 70 тис. грн.
- витрати на заробітну плату – 120 тис. грн.
- витрати на перевезення готової продукції – 140 тис. грн.
- витрати на проведення рекламних заходів – 230 тис. грн.
- витрати на будівництво нового цеху – 110 тис. грн.
- витрати на закупівлю нового устаткування – 250 тис. грн.
- Дохід від реалізації старого обладнання – 65 тис. грн.
- Витрати на сплату податків – 125 тис. грн.
- Отримано довгостроковий кредит – 400 тис. грн.
- Ставка відсотка – 15 % річних.

Складіть поточний бюджет підприємства на 3 квартал 2010 р. Зробіть висновки щодо доходної та витраченої частин бюджету. Розробіть заходи стабілізації становища, якщо вони нерівні.

Задача 3. Визначте надлишок чи дефіцит грошей за певний місяць, якщо надходження склали 200 тис. грн, сума до виплат -150 тис. грн, залишок грошей на початок місяця- 20 тис. грн, грошовий резерв – 5 тис. грн.

Тестові завдання

1. Бюджети можуть складатися на...
 - a) тиждень;
 - b) місяць;
 - c) рік;
 - d) 3 – 5 років.
2. Фінансова політика за окремими аспектами діяльності – це форма...
 - a) прогнозування фінансової діяльності;
 - b) поточного планування фінансової діяльності;

- с) оперативного планування фінансової діяльності.
3. Розмістити наведені етапи формування фінансової стратегії у правильній послідовності:
- 1) визначення місії фірми;
 - 2) розробка фінансової політики за окремими аспектами фінансової діяльності;
 - 3) визначення загального періоду формування фінансової стратегії;
 - 4) формування стратегічних цілей фінансової діяльності.
4. Яке з тверджень не правильне: «Цілі фінансової стратегії забезпечують реалізацію загальної стратегії економічного розвитку підприємства за умови...»
- a) достатності капіталу для формування необхідних активів;
 - b) відсутності заборгованості перед бюджетом за податками;
 - c) прийняттого рівня ризиків;
 - d) фінансових інновацій.
5. Який із перелічених планів не належить до поточних?
- 1) план доходів від фінансової діяльності;
 - 2) план надходжень і видатків грошових коштів;
 - 3) план податкових платежів;
 - 4) план формування і використання фінансових ресурсів.
6. Головною метою розробки плану надходжень і видатків грошових коштів є:
- a) забезпечення оптимальної структури активів і пасивів;
 - b) забезпечення постійної платоспроможності підприємства;
 - c) підвищення прибутковості підприємства
 - d) забезпечення сталого фінансового стану підприємства.
7. Розробка плану формування і використання фінансових ресурсів є таким етапом поточного фінансового планування:
- a) першим;
 - b) другим;
 - c) передостаннім;
 - d) останнім.
8. Яке з наведених завдань не вирішує план доходів витрат грошових коштів?

- 1) хронологічне впорядкування надходження і витрачання грошових коштів;
 - 2) визначення обсягу і структури видатків;
 - 3) забезпечення покриття видатків фінансовими ресурсами;
 - 4) законодавче закріплене зменшення податкових платежів.
9. Метод «гнучкого бюджету» передбачає...
- a) встановлення витрат у жорстко фіксованих сумах;
 - b) формування розділу надходження коштів із резервом фінансових ресурсів на випадок непередбачених витрат;
 - c) складання хронологічного графіка надходжень і витрат грошових коштів;
 - d) встановлення витрат не в жорстко фіксованих сумах, а у вигляді нормативу витрат, «прив'язаних до відповідних показників діяльності.»

ПЛАН ПЗ 15 Тема 12: «Антикризове фінансове управління підприємством»

Питання для обговорення:

1. Поняття банкрутства та його правове забезпечення.
2. Процедура визнання підприємства банкрутом.
3. Методи прогнозування банкрутства: західний і вітчизняний досвід.
4. Основні напрями запобігання банкрутства, фінансова санація.

Задачі:

Задача 1. Заповнити таблицю 2 на основі даних табл. 1.

Вихідні дані, тис. грн (табл. 1)

Показники	Підприємс	Підприємс	Підприємс	Підприємст
	тво А	тво Б	тво В	во Г
Прибуток до сплати відсотків	25	122,6	-247,9	1071
Активи (підсумок балансу, валюта балансу)	10454	383,1	2436	11972
Виручка	5103	805	801	7360
Балансова вартість капіталу (власний капітал)	10020	308,1	598	11733
Залучений капітал (зобов'язання)	434	75	1719	239
Реінвестований прибуток	0	294,1	-1642	1811
Власні обігові кошти	2531	149,95	155,4	4081,5
Чистий прибуток	25	122,6	-247,9	1071
Нарахована амортизація	390	22,9	26	376
Довгострокові зобов'язання	169	0	147	0
Поточні (короткострокові) зобов'язання	265	75	1572	239
Середньорічна сума активів	10411,5	427,45	2112,6	12212,5
Виробничі запаси	829	212,3	682	634
Основний капітал	6827,5	202,5	117,2	7513
Оборотний капітал	2796	224,95	1727,4	4320,5
Середньорічна сума власного капіталу	10009	369,4	474,1	12025,5
Сукупні затрати	3927	656,4	640,8	5238
Грошові надходження і прирівняні до них активи	21	8,5	1,0	70
Оборотні активи	2729	225,1	2050	4000

(табл. 2)

№	Методики діагностики банкрутства	Підприємство			
		А	Б	В	Г
1	Модель Альтмана				
2	Коефіцієнт Бівера				
3	Модель О.О. Терещенка				
4	Метод «ККК»				

Тестові завдання

1. Антикризове управління підприємством - це...
 - а) те саме, що й фінансова санація підприємством;
 - б) те саме, що й фінансовий контролінг;
 - в) система профілактичних заходів, спрямованих на попередження фінансової кризи;
 - г) призначення керуючого санацією у процесі провадження справи про банкрутство;
 - д) система управління фінансами, спрямована на виведення підприємства із кризи, у тому числі шляхом проведення санації чи реструктуризації суб'єкта господарювання.
2. До функціональних завдань менеджменту санації належать...
 - а) проведення санаційного аудиту;
 - б) організація реалізації проєкту санації;
 - в) розробка санаційної концепції;
 - г) пошук альтернатив;
 - д) організація контролю за виконанням проєкту санації.
3. Санація підприємства –це...
 - а) надання підприємству зовнішньої фінансової допомоги;
 - б) задоволення вимог кредиторів і виконання зобов'язань перед бюджетом;
 - в) сукупність усіх заходів, які здатні привести підприємство до фінансового оздоровлення;
 - г) те саме, що і реструктуризація;
 - д) система заходів фінансового характеру.
4. Автономна санація передбачає...

- a) фінансування оздоровлення підприємства за рахунок його власних ресурсів;
 - b) оздоровлення за рахунок коштів, наданих власниками та іншими пов'язаними особами;
 - c) відмову від використання зовнішніх джерел фінансованих ресурсів;
 - d) оздоровлення у досудовому порядку;
 - e) оздоровлення за рішенням арбітражного суду.
5. Система раннього попередження та реагування включає такі заходи:
- a) прогнозування можливих сценаріїв розвитку підприємства;
 - b) визначення індикаторів раннього попередження;
 - c) бенчмаркінг;
 - d) формування інформаційних каналів;
 - e) страхування фінансових ризиків.
6. Основними функціями контролінгу є:
- a) залучення капіталу;
 - b) інформаційне забезпечення та планування;
 - c) контроль та координація;
 - d) управління кредиторською та дебіторською заборгованістю;
 - e) управління грошовими потоками.
7. До основних інструментів контролінгу належать:
- a) система раннього попередження та реагування;
 - b) імітаційне моделювання;
 - c) інвентаризація;
 - d) ревізія;
 - e) фінансовий контроль.
8. До каталогу санаційних заходів у рамках crash-програми можуть входити такі заходи:
- a) рефінансування дебіторської заборгованості;
 - b) мобілізація прихованих резервів шляхом продажу окремих позицій активів;
 - c) проведення капіталовкладень;
 - d) організація санаційного контролінгу;
 - e) зворотний лізинг;
9. Фінансова участь кредиторів у санації боржників може відбуватися у таких формах:

- a) реструктуризація наявної заборгованості;
- b) альтернативна санація;
- c) зменшення або списання заборгованості;
- d) надання санаційних кредитів;
- e) конверсія власності в борг.

Теми, форма контролю та перевірки завдань, які винесені на самостійне обов'язкове опрацювання

Самостійна робота здобувача вищої освіти є однією з форм організації освітнього процесу, основною формою оволодіння навчальним матеріалом у час, вільний від обов'язкових навчальних занять за розкладом.

Самостійна робота здобувача вищої освіти в обсязі 60 годин складається з вивчення матеріалу за допомогою конспектів лекцій, підручників, допоміжної літератури, підготовки доповідей, а також підготовки до практичних занять.

Перелік питань для самостійного опрацювання

1. Об'єкти і суб'єкти фінансового менеджменту.
2. Місце фінансового менеджменту в організаційній структурі підприємств.
3. Фінансова інформаційна база.
4. Показники інформаційного забезпечення фінансового менеджменту.
5. Загальні вимоги до інформаційної бази.
6. Основні користувачі фінансової інформації.
7. Управління грошовими потоками, пов'язаними з фінансовою діяльністю.
8. Вихідні грошові потоки та їх характеристика.
9. Зміст і завдання управління вихідними грошовими потоками.
10. Використання процентного фактору в розрахунках майбутньої вартості грошей.
11. Теперішня вартість грошей і її зміст.
12. Поняття дисконтування та його застосування. Визначення суми дисконту.
13. Оптимізація залишку коштів підприємства.
14. Джерела формування оборотних активів підприємства та напрями забезпечення їх оптимальної структури.
15. Стратегія фінансування оборотних активів: агресивна модель,

консервативна модель, компромісна модель.

16. Розробка цінової політики та її оптимізація на підприємстві.
17. Політика максимізації прибутку підприємства.
18. Управління прибутком підприємства від фінансових операцій.
19. Фактори, що впливають на розподіл прибутку підприємства.
20. Оцінка позик та загальної вартості капіталу.
21. Інфляція та ринкова вартість капіталу.
22. Розрахунок середньозваженої вартості капіталу.
23. Структура капіталу та фактори, що впливають на неї.
24. Управління та оптимізація структури капіталу.
25. Управління джерелами фінансування капітальних вкладень. Інструменти довготермінового фінансування інвестицій.
26. Визначення оптимальної структури джерел фінансування капіталовкладень.
27. Фінансова інвестиційна діяльність підприємства. Управління фінансовими інвестиціями.
28. Премія за ризик та порядок її визначення.
29. Способи уникнення та нейтралізації фінансових ризиків.
30. Страхування ризиків.
31. Використання механізмів диверсифікації.
32. Складання бюджетів (кошторисів).
33. Методика розрахунку основних фінансових показників бюджетів.
34. Оперативне фінансове планування як основа внутрішньофірмового фінансового контролю.
35. Аналіз економічного потенціалу підприємства.
36. Аналіз показників ліквідності та платоспроможності підприємства.
37. Оцінка ліквідності балансу підприємства.
38. Показники фінансової стійкості та стабільності підприємства і їх оцінка.
39. Менеджмент санації підприємства, його функції та завдання.
40. Методи фінансування санації підприємства.
41. Управління залученням зовнішніх фінансових джерел та внутрішніми джерелами фінансування.
42. Реструктуризація в системі антикризового фінансового управління підприємством та її організаційно-фінансове забезпечення.

Перелік тем наукової роботи здобувачів вищої освіти

1. Фінансовий менеджмент як обов'язковий елемент стратегічного управління кредитною організацією.
2. Фінансовий менеджмент в кризових умовах господарювання.
3. Фінансовий ризик-менеджмент комерційного банку: класифікація та оцінка ризиків.
4. Форма бухгалтерського обліку та фінансовий менеджмент: трансформація інформаційних можливостей.
5. Фінансовий менеджмент у зовнішньоекономічній діяльності.
6. Фінансовий менеджмент підприємств в сучасних реаліях міжнародної інтеграції.
7. Фінансовий менеджмент транснаціональних корпорацій.
8. Фінансовий аналіз як складова фінансового менеджменту малих підприємств.
9. Ефективний фінансовий менеджмент розрахунків з постачальниками та підрядниками підприємства.
10. Розвиток дефініцій «управління фінансами підприємства» та «фінансовий менеджмент».

Наукова робота здобувачів вищої освіти відбувається в тому числі у межах роботи наукового гуртка «Управління системою фінансово-економічної безпеки соціально-економічних систем різних рівнів функціонування».

Питання для поточного та підсумкового контролю знань здобувачів вищої освіти

Питання для поточного контролю знань

1. Сутність та функції фінансового менеджменту.
2. Фінансовий менеджмент як система управління фінансами підприємства, умови ефективності фінансового менеджменту.
3. Мета та основні завдання фінансового менеджменту.
4. Стратегія і тактика фінансового менеджменту.
5. Об'єкти і суб'єкти фінансового менеджменту.
6. Місце фінансового менеджменту в організаційній структурі підприємств.
7. Методи та засоби фінансового менеджменту.
8. Методологічні основи формування системи забезпечення фінансового менеджменту.
9. Організаційне забезпечення фінансового менеджменту.
10. Характеристика моделі фінансової інфраструктури

підприємства.

11. Системи і методи внутрішнього фінансового контролю.
12. Інформаційне забезпечення фінансового менеджменту.
13. Фінансова інформаційна база.
14. Показники інформаційного забезпечення фінансового менеджменту.
15. Зміст та особливості формування фінансової звітності.
16. Загальні вимоги до інформаційної бази.
17. Основні користувачі фінансової інформації.
18. Сутність грошового потоку та його значення у діяльності підприємств.
19. Види грошових потоків та їх класифікація.
20. Принципи управління та оптимізація грошових потоків.
21. Вхідні грошові потоки, їх характеристика, зміст і завдання управління вхідними грошовими потоками.
22. Управління грошовими потоками, пов'язаними з операційною діяльністю.
23. Управління грошовими потоками, пов'язаними з фінансовою діяльністю.
24. Вихідні грошові потоки та їх характеристика.
25. Зміст і завдання управління вихідними грошовими потоками.
26. Планування надходження і використання грошових коштів.
27. Розробка і застосування платіжного календаря.
28. Особливості розрахунку вартості грошей у часі.
29. Фактори впливу на зміну вартості грошей у часі.
30. Вплив інфляції на зміну вартості грошей у часі.
31. Особливості нарахування простих і складних процентів.
32. Сутність понять «майбутня вартість грошей», «компаундування» у фінансовій науці.
33. Розрахунок майбутньої вартості грошей з урахуванням ануїтетів.
34. Використання процентного фактору в розрахунках майбутньої вартості грошей.
35. Теперішня вартість грошей і її зміст.
36. Поняття дисконтування та його застосування.
37. Визначення суми дисконту.
38. Визначення чистого дисконтного доходу.
39. Розрахунок теперішньої вартості ануїтетів.
40. Використання процентного фактору в розрахунках теперішньої

вартості грошей.

41. Урахування фактору часу в розрахунках вартості облігацій та акцій.
42. Склад і структура активів підприємства. Оцінка активів.
43. Зміст і завдання управління оборотними активами.
44. Управління виробничими запасами, дебіторською заборгованістю.
45. Визначення оптимальної структури дебіторської заборгованості.
46. Забезпечення ефективного контролю за рухом і своєчасним поверненням дебіторської заборгованості.
47. Методи інкасації та рефінансування дебіторської заборгованості.
48. Управління грошовими коштами. Оптимізація залишку коштів підприємства.
49. Джерела формування оборотних активів підприємства та напрями забезпечення їх оптимальної структури.
50. Стратегія фінансування оборотних активів: агресивна модель, консервативна модель, компромісна модель.
51. Управління необоротними активами підприємства.
52. Управління основними засобами, нематеріальними активами.
53. Зміст і завдання управління прибутком підприємства.
54. Системний підхід до управління прибутком підприємства.
55. Інформаційна база управління прибутком підприємства.
56. Управління прибутком підприємства від операційної діяльності.
57. Зовнішні та внутрішні фактори, що впливають на формування прибутку підприємства.
58. Управління формуванням собівартості.
59. Розробка цінової політики та її оптимізація на підприємстві.
60. Політика максимізації прибутку підприємства.
61. Управління прибутком підприємства від фінансових операцій.
62. Фактори, що впливають на розподіл прибутку підприємства.
63. Вплив на розподіл прибутку системи оподаткування підприємства.
64. Аналіз використання прибутку.
65. Сутність капіталу підприємства та його класифікація.
66. Визначення загальної потреби в капіталі.
67. Фактори, що впливають на обсяг капіталу.

68. Управління позичковим капіталом.
69. Базова концепція визначення вартості капіталу.
70. Оцінка позик та загальної вартості капіталу.
71. Інфляція та ринкова вартість капіталу. Розрахунок середньозваженої вартості капіталу.
72. Управління та оптимізація структури капіталу.
73. Політика підприємства щодо структури капіталу.
74. Вплив структури капіталу на вартість підприємства.
75. Зміст і завдання управління інвестиційною діяльністю підприємства.
76. Формування інвестиційної політики.
77. Форми реальних інвестицій і особливості управління ними. Капітальні вкладення.
78. Види інвестиційних проєктів і вимоги до їх розробки. Методи оцінки ефективності інвестиційних проєктів.
79. Окупність капітальних вкладень та її розрахунок.
80. Особливості управління інноваційними інвестиціями підприємств.
81. Управління реалізацією реальних інвестиційних проєктів.
82. Порядок розробки бюджету капітальних вкладень.
83. Управління джерелами фінансування капітальних вкладень.
84. Інструменти довготермінового фінансування інвестицій.
85. Визначення оптимальної структури джерел фінансування капіталовкладень.
86. Управління фінансовими інвестиціями.
87. Зміст і завдання аналізу фінансової звітності підприємств.
88. Аналіз динаміки і структури активу та пасиву балансу.
89. Система показників фінансового стану підприємства та їх оцінка.
90. Аналіз економічного потенціалу підприємства.
91. Аналіз показників ліквідності та платоспроможності підприємства.
92. Показники фінансової стійкості та стабільності підприємства і їх оцінка.
93. Показники ринкової ділової активності підприємства.
94. Комплексний аналіз фінансового стану підприємства.
95. Зміст та завдання антикризового фінансового управління підприємством.
96. Методи прогнозування банкрутства підприємства та

особливості їх застосування.

97. Система випереджального реагування на загрозу банкрутства і комплекс запобіжних заходів.

98. Фінансова санація підприємства як елемент антикризового управління.

99. Менеджмент санації підприємства, його функції та завдання.

100. Управління залученням зовнішніх фінансових джерел та внутрішніми джерелами фінансування.

Перелік питань для підсумкового контролю знань

1. Аналіз економічного потенціалу підприємства в системі фінансового менеджменту.

2. Аналіз показників ліквідності та платоспроможності підприємства в системі фінансового менеджменту.

3. Базова концепція визначення вартості капіталу в системі фінансового менеджменту.

4. Види інвестиційних проєктів та методи оцінки ефективності інвестиційних проєктів в системі фінансового менеджменту.

5. Визначення оптимальної структури дебіторської заборгованості в системі фінансового менеджменту.

6. Визначення оптимальної структури джерел фінансування капіталовкладень в системі фінансового менеджменту.

7. Використання процентного фактору в розрахунках теперішньої та майбутньої вартості грошей.

8. Вплив структури капіталу на вартість підприємства.

9. Вхідні грошові потоки, їх характеристика, зміст і завдання управління вхідними грошовими потоками.

10. Джерела формування оборотних активів підприємства та напрями забезпечення їх оптимальної структури.

11. Забезпечення ефективного контролю за рухом і своєчасним поверненням дебіторської заборгованості.

12. Зміст і завдання аналізу фінансової звітності підприємств в системі фінансового менеджменту.

13. Зміст і завдання управління вихідними грошовими потоками в системі фінансового менеджменту.

14. Зміст і завдання управління інвестиційною діяльністю підприємства в системі фінансового менеджменту.

15. Зміст і завдання управління оборотними активами підприємств в системі фінансового менеджменту.

16. Зміст і завдання управління прибутком підприємства в системі фінансового менеджменту.
17. Зміст та завдання антикризового фінансового управління підприємством в системі фінансового менеджменту.
18. Інформаційне забезпечення фінансового менеджменту.
19. Комплексний аналіз фінансового стану підприємства в системі фінансового менеджменту.
20. Мета та основні завдання фінансового менеджменту.
21. Методи інкасації та рефінансування дебіторської заборгованості в системі фінансового менеджменту.
22. Методи прогнозування банкрутства підприємства та особливості їх застосування в системі фінансового менеджменту.
23. Методи та засоби фінансового менеджменту.
24. Методологічні основи формування системи забезпечення фінансового менеджменту.
25. Місце фінансового менеджменту в організаційній структурі підприємств.
26. Об'єкти і суб'єкти фінансового менеджменту.
27. Організаційне забезпечення фінансового менеджменту.
28. Основні користувачі фінансової інформації в системі фінансового менеджменту.
29. Особливості розрахунку вартості грошей у часі в системі фінансового менеджменту.
30. Особливості управління інноваційними інвестиціями підприємств.
31. Планування надходження і використання грошових коштів в системі фінансового менеджменту.
32. Показники інформаційного забезпечення фінансового менеджменту.
33. Показники ринкової ділової активності підприємства в системі фінансового менеджменту.
34. Показники фінансової стійкості та стабільності підприємства і їх оцінка.
35. Політика максимізації прибутку підприємства в системі фінансового менеджменту.
36. Принципи управління та оптимізація грошових потоків в системі фінансового менеджменту.
37. Розробка і застосування платіжного календаря в системі фінансового менеджменту.

38. Розробка цінової політики та її оптимізація на підприємстві в системі фінансового менеджменту.
39. Система випереджального реагування на загрозу банкрутства і комплекс запобіжних заходів.
40. Система показників фінансового стану підприємства та їх оцінка в системі фінансового менеджменту.
41. Системи і методи внутрішнього фінансового контролю.
42. Стратегія і тактика фінансового менеджменту.
43. Стратегія фінансування оборотних активів: агресивна модель, консервативна модель, компромісна модель.
44. Сутність та функції фінансового менеджменту.
45. Управління виробничими запасами, дебіторською заборгованістю в системі фінансового менеджменту.
46. Управління грошовими коштами. Оптимізація залишку коштів підприємства в системі фінансового менеджменту.
47. Управління залученням зовнішніх фінансових джерел та внутрішніми джерелами фінансування в системі фінансового менеджменту.
48. Управління та оптимізація структури капіталу в системі фінансового менеджменту.
49. Управління фінансовими інвестиціями в системі фінансового менеджменту.
50. Управління формуванням собівартості в системі фінансового менеджменту.
51. Урахування фактору часу в розрахунках вартості облігацій та акцій.
52. Фактори впливу на зміну вартості грошей у часі в системі фінансового менеджменту.
53. Фактори, що впливають на обсяг капіталу.
54. Фактори, що впливають на розподіл прибутку підприємства.
55. Фінансова інформаційна база в системі фінансового менеджменту.
56. Фінансова санація підприємства як елемент антикризового управління.
57. Фінансовий менеджмент як система управління фінансами підприємства, умови ефективності фінансового менеджменту.
58. Форми реальних інвестицій і особливості управління ними в системі фінансового менеджменту.
59. Формування інвестиційної політики в системі фінансового

менеджменту.

60. Характеристика моделі фінансової інфраструктури підприємства в системі фінансового менеджменту.

Форма підсумкового контролю, критерії оцінювання результатів навчання та рейтингова оцінка знань здобувачів вищої освіти з дисципліни

За всі види робіт впродовж семестру (виконання практичних вправ, тестування, опитування, контрольні роботи, обов'язкова самостійна та індивідуальна робота, результати неформальної освіти тощо) здобувач вищої освіти може отримати від 0 до 60 балів.

Оцінювання знань здобувача під час практичних занять відбувається за такими критеріями: своєчасність та правильність виконання завдань робочого зошиту з дисципліни; повнота і правильність відповіді під час усного опитування, виконання контрольної та самостійної роботи. Під час оцінювання індивідуальної роботи здобувача враховується її вид, актуальність, правильність виконання. Під час оцінювання робіт, які винесено на обов'язкове самостійне виконання, враховується своєчасність та правильність виконання завдань для самостійної роботи з дисципліни та розуміння змісту завдання і його вирішення. Під час оцінювання результатів неформальної освіти здобувача враховується відповідність напряму та змісту тематики дисципліни, актуальність, документальне підтвердження участі у заході.

Зміст лекційного матеріалу, словник основних термінів, завдання для практичних занять та самостійної роботи здобувачів, індивідуальні завдання, критерії та форми оцінювання, напрями наукової роботи розміщено на сторінці дисципліни у Moodle. Графіки консультацій, проведення індивідуальних занять розміщено на сторінці кафедри. Основними deadline залежно від виду роботи є: наступне практичне заняття, підсумковий контрольний захід зі змістового модулю, атестація, день складання екзамену.

Здобувач вищої освіти має право скласти підсумковий семестровий екзамен у письмовій формі під час екзаменаційної сесії, до якої він допускається, якщо за виконання всіх поточних і контрольних заходів, передбачених протягом семестру, набирає 36 і більше балів. У цьому випадку оцінка з дисципліни складається з суми балів, які здобувач отримав протягом семестру, і суми балів за

екзамен (24-40 балів). За будь-якої форми освіти перелік, зміст та оцінка роботи і знань здобувача є ідентичною.

Рейтингова оцінка знань здобувачів вищої освіти

№ змістового модулю	Форма контролю	Кількість заходів	Оцінка		Сума	
			min	max	min	max
1	Аудиторна робота:					
	– опитування на заняттях;	2	1	3	2	6
	– виконання практичних завдань;	6	1	1	6	6
	Самостійна робота:					
	– опрацювання окремих питань тем;	3	1	1	3	3
	– тестування в moodle;	6	1	2	6	12
– підготовка презентацій;	1	1	3	1	3	
	Разом:				18	30
2	Аудиторна робота:					
	– опитування на заняттях;	2	1	3	2	6
	– виконання практичних завдань;	3	1	1	3	3
	– контрольна робота;	1	3	5	3	5
	Самостійна робота:					
	– опрацювання окремих питань тем;	3	1	1	3	3
	– тестування в moodle;	5	1	1	5	5
	– підготовка презентацій;	1	1	2	1	2
– підготовка тез доповіді на конференцію або наукової статті				1	6	
	Разом:				18	30
Поточний контроль знань					36	60
Підсумковий контроль знань (екзамен)					24	40
Всього по дисципліні					60	100

Неформальна освіта (тренінги, майстер-класи, семінари, майстерні, дистанційні курси, вебінари) доповнює формальні освітні заходи, допомагає швидко і вчасно отримати необхідні знання відповідно до потреб тут і зараз. Здобувач має право самостійно обирати напрям і вид неформальних освітніх заходів, які оцінюються в залежності від специфіки неформального заходу, обсягу годин та кредитів ECTS. Оцінка цих результатів відбувається

за наявності документального підтвердження (сертифікат, свідоцтво тощо). Перезарахування дисципліни або окремих тем відбувається за бажання здобувача на підставі нормативної внутрішньої документації та Положень МНАУ.

Підсумковий контроль знань здійснюється шляхом складання екзамену в письмовій формі. До екзамену допускається здобувач вищої освіти, який набрав не менше 36 балів. До складання екзамену такі здобувачі вищої освіти можуть бути допущені тільки після того, як наберуть необхідну кількість балів. Якщо на екзамені здобувач вищої освіти отримав менше 24 балів, то він одержує загальну незадовільну оцінку.

Таблиця 1 Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти, та шкала оцінювання – екзамен

Сума балів за всі види освітньої діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
90-100	A	5 (відмінно)
82-89	B	4 (добре)
75-81	C	4 (добре)
64-74	D	3 (задовільно)
60-63	E	3 (задовільно)
35-59	FX	не зараховано з можливістю повторного складання 2 (незадовільно)
0-34	F	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни 2 (незадовільно)

*Оцінки FX та F у залікову книжку здобувача вищої освіти не виставляється відповідно до Положення про організацію освітнього процесу у МНАУ.

Інструменти, обладнання та програмне забезпечення, використання яких передбачає навчальна дисципліна

Навчально-наукова лабораторія «Навчальний банк» кафедри фінансів, банківської справи та страхування № 310 (50,0 м²)

Головний навчальний корпус МНАУ, вул. Георгія Гонгадзе, 9

Спеціальне технічне обладнання:

Ноутбук Samsung NP – R 40 plus – 1 шт.

Комп'ютер Intel Celeron 2,6 GHz – 11 шт.

Комп'ютер Intel CELERON G530 (RAM-2GB/HDD-250GB-DVD/20) 2,6 GHz – 1 шт.

Комп'ютер ПЕОМ X2-250/2Gb/320Gb/19 – 3 шт.

Телевізор LG60Z75OS Plasma – 1 шт.

Прикладне програмне забезпечення:

Операційна система MS Windows 8.1, Microsoft Office 2013 (ліцензії Education Corporate),

Програмне забезпечення автоматизованої банківської системи (АБС) «Scrooge»,

програмні комплекси STATGRAPHICS, UNIGRAPHICS, GIS 6. «Система управління підприємством ІС-ПРО».

ІС «Master-Бухгалтерія» по договору користування.

Модульно-тестова програма.

Законодавча база «Liga Закон».

Середовища розробки пакету JetBrains (ліцензія Education).

Google Chrome, Firefox.

Онлайн-сервіс відеозв'язку (на власних серверах) на базі Jitsi Meet.

Інформаційне забезпечення:

Навчальні фільми

Презентації у режимі PowerPoint

Інформаційні матеріали.

Перелік рекомендованих літературних джерел та законодавчо-нормативних актів

1. Податковий кодекс України : закон України від 02.12.2010 р. №2755–VI. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> (дата звернення: 01.05.2023).
2. Митний кодекс України : закон України від 13.03.2012 р. № 4495-VI. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/4495-17> (дата звернення: 01.05.2023).
3. Бюджетний кодекс України : закон України від 08.07.2010 р. № 2456-VI. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2456-17> (дата звернення: 01.05.2023).
4. Офіційний сайт Верховної ради України. URL: <http://portal.rada.gov.ua> (дата звернення: 01.05.2023).
5. Офіційний сайт Державної фіскальної служби України. URL: <http://sfs.gov.ua/> (дата звернення: 01.05.2023).
6. Офіційний сайт Державної митної служби України. URL: <http://www.customs.gov.ua> (дата звернення: 01.05.2023).
7. Фінансовий менеджмент : методичні рекомендації для проведення практичних робіт для здобувачів вищої освіти освітнього ступеня «магістр» спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування». Миколаїв : МНАУ, 50 с.
8. Sirenko N., Baryshevskaya I., Poltorak A., Shyshpanova N. State and tendencies of intergovernmental regulation in Ukraine in conditions of fiscal decentralization. *Financial and credit activity: problems of theory and practice*. 2018. Vol. 2. no. 25 (2018). pp.157-164.
9. Sirenko N., Atamanyuk I., Volosyuk Yu., Poltorak A., Melnyk O., Fenenko P. Paradigm changes that strengthen the financial security of the state through FINTECH development. 11th International IEEE Conference Dependable Systems, Services and Technologies, DESSERT2020. 2020. 14-18 May, 2020, Kyiv, Ukraine. DOI: 10.1109/DESSERT50317.2020.9125026.
10. Sirenko N., Poltorak A., Melnyk O., Lutsenko A., Borysenko L. Innovative approaches for the evaluation and forecasting of debt levels of the security in Ukraine. *Financial and credit activity: problems of theory and practice*). 2020. Vol. 3(34). pp. 207-218 DOI: <https://doi.org/10.18371/fcaptp.v3i34.215510>.
11. Poltorak A. Principles of building a system of ensuring state's financial security. *Economic forum*. 2019. Vol. 2. pp. 212-216.
12. Полторак А. С. Експрес-аналіз стану фінансової безпеки України. *Економічний форум*. 2019. № 4. С. 212-217.

13. Полторак А. С. Бюджетна безпека України: динаміка рівня в умовах глобалізаційних змін. *Вісник аграрної науки Причорномор'я*, 2019. № 3. С. 28-35. DOI: 10.31521/2313-092X/2019-3(103)-4.
14. Полторак А. С. Методичний підхід до оцінки стану фінансової безпеки регіонів України. *Агросвіт*. 2019. № 18. С. 29–36. (0,80 друк. арк.). DOI: 10.32702/2306-6792.2019.18.29.
15. Полторак А. С., Мельник О. І., Баришевська І. В. Фінансова безпека страхового ринку України. *Modern Economics*. 2021. № 28(2021). С. 110-117. DOI: [https://doi.org/10.31521/modecon.V28\(2021\)-16](https://doi.org/10.31521/modecon.V28(2021)-16).
16. Yekimov Sergey, Poltorak Anastasiia, Dereza Viacheslav, Buriak Ievgen, Purtov Vladimir. The role and importance of financial results in the effective management of an agricultural enterprise. *International Scientific and Practical Conference DAIC 2020*. Volume 222. DOI: <https://doi.org/10.1051/e3sconf/202022206001>.
17. Yekimov S., Purtov V., Buriak Ie., Kabachenko D. and Poltorak A. Improving the efficiency of corporate management of agricultural enterprises. *E3S Web of Conferences* 262, 03001 (2021). ІТЕЕА 2021. DOI: <https://doi.org/10.1051/e3sconf/202126203001>.
18. Фінансовий менеджмент : підручник / [Кнейслер О. В., Квасовський О. Р., Ніпіаліді О. Ю.] . Тернопіль : Економічна думка, 2018. 478 с.
19. Аранчій В.І., Томілін О.О., Дорогань-Писаренко Л.О. Фінансовий менеджмент : навч. посібник. РВВ ПДАУ. 2021. 300 с.
20. Фінансовий менеджмент : підручник / Д. І. Дема, Л. М. Дорохова, О. М. Віленчук [та ін.]. Житомир : ЖНАЕУ, 2018. 320 с.

Навчальне видання

ФІНАНСОВИЙ МЕНЕДЖМЕНТ

Методичні рекомендації

для проведення практичних робіт для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти освітньо-професійної програми «Фінанси, банківська справа та страхування» спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок» денної та заочної форм навчання

Укладачі: **Полторак** Анастасія Сергіївна
Стамат Вікторія Михайлівна

Формат 60x84 1/16 Ум. друк. арк. 3,6.
Тираж 25 прим. Зам. б/н

Надруковано у видавничому відділі
Миколаївського національного аграрного університету.
54008 м. Миколаїв, вул. Георгія Гонгадзе, 9

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 490 від 20.02.2013 р.